

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

Θέμα: «Η οικονομική κρίση και ύφεση στην Ελλάδα 2008 - 2012. Οι επιπτώσεις της στην Ελληνική κοινωνία και οικονομία»

Σπουδάστρια : Παπαδοπούλου Βασιλική

A.M. : 2006020

Επιβλέπων καθηγητής : Λυγγίτσος Αλέξανδρος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>Εισαγωγή</u>	5
-----------------------	---

Κεφάλαιο 1

1.1 Δεκαετία 1970	6
1.2 Δεκαετία 1980	8
1.3 Δεκαετία 1990	10
1.4 Αναδρομή στην Οικονομική Κρίση του 1929	12

Κεφάλαιο 2

2.1 Η Ελλάδα «μπαίνει» στην Ε.Ε.	14
2.2 Η Ελλάδα «μπαίνει» στην Ο.Ν.Ε.	15

Κεφάλαιο 3

3.1 Εσωτερική Υποτίμηση	18
3.2 Ανεργία	19
3.3 Πληθωρισμός	20
3.4 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.)	21
3.5 Δημοσιονομικός Πολλαπλασιαστής	22
3.6 Spreads	24
3.7 Διαφορά Χρέους – Ελλείμματος	26

3.8 Τρόικα	28
3.9 Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.)	29

Κεφάλαιο 4

4.1 Οικονομική Κρίση	31
4.2 Αίτια της Ελληνικής Οικονομικής Κρίσης	32
4.3 Ελληνικές Τράπεζες – Δάνεια	35
4.4 Η Ελλάδα Υποχρεωμένη στους Ξένους	36
4.5 Χρηματοδότηση από το «Μηχανισμό Στήριξης»	38
4.6 Πακέτα Οικονομικών Μέτρων και Μνημόνια I, II & III	39
4.6.1 Πρώτο Πακέτο Οικονομικών Μέτρων	39
4.6.2 Δεύτερο Πακέτο Οικονομικών Μέτρων	40
4.6.3 Τρίτο Πακέτο Οικονομικών Μέτρων & Μνημόνιο I	41
4.6.4 Μνημόνιο II	43
4.6.5 Μνημόνιο III	45

Κεφάλαιο 5

5.1 Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης στην Εργασία	47
5.1.1 Ανεργία	47
5.1.2 Φτώχεια	49
5.2 Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης στην Υγεία	51
5.3 Μεταβολή του Α.Ε.Π.	54

5.4 Η Εξέλιξη του Χρέους της Γενικής Κυβέρνησης και Ποσοστού επί του Α.Ε.Π.	56
5.5 «Κακά» Δάνεια ως Ποσοστό του Συνόλου	58
5.6 Εξέλιξη του Χρέους Γενικής Κυβέρνησης σε Εκατομμύρια €	59
5.7 Αποδοχές Εργασίας Μισθωτών και Αυτοαπασχολούμενων	61
5.8 Η Πορεία των Καταθέσεων και των Δανείων στην Ελληνική Αγορά	63
5.9 Επιπτώσεις στο Ελληνικό Χρηματιστήριο	64
<u>Επίλογος</u>	66
<u>Βιβλιογραφία – Πηγές</u>	68

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία διαπραγματεύεται την οικονομική κρίση των ετών 2008-2012 και πώς αυτή επηρέασε τη χώρα μας. Αναλύεται το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης, οι αιτίες και οι επιπτώσεις της.

Στο πρώτο κεφάλαιο, αναφέρεται η οικονομική και κοινωνική κατάσταση στην οποία βρισκόταν η Ελλάδα σε παλιότερες δεκαετίες, με ειδική αναφορά στην κρίση του 1929, η οποία θεωρείται εάν όχι η μεγαλύτερη, μία από τις μεγαλύτερες κρίσεις σε όλο τον κόσμο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται λεπτομερώς η πορεία της ένταξης της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνέχεια στην Οικονομική Νομισματική Ένωση.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξηγούνται βασικοί οικονομικοί όροι, οι οποίοι είναι σημαντικό να γνωρίζονται από όλους μας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται οι αιτίες της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας και τα μέτρα που ακολουθήθηκαν τα τελευταία χρόνια (Πακέτο Στήριξης, Μνημόνιο I, II, III) σε μία προσπάθεια αντιμετώπισης της κρίσης αυτής.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Οι επιπτώσεις δηλαδή στην εργασία, στην υγεία, στο ΑΕΠ, στο χρηματιστήριο, στις δημόσιες δαπάνες και στις αποδοχές των εργαζομένων.

1.1 Δεκαετία 1970

Η διεθνής πετρελαϊκή κρίση του 1973 οδηγεί σε γενικευμένη άνοδο των αγαθών και διψήφιο πληθωρισμό, ο οποίος θα καταστεί ενδημικό φαινόμενο στην ελληνική οικονομία για δεκαετίες. Μειώνεται το μεταναστευτικό και το τουριστικό συνάλλαγμα και ελαττώνονται οι δημόσιες επενδύσεις. Λόγω των τεράστιων δαπανών σε βαρύ στρατιωτικό εξοπλισμό σήμαιναν ότι οι μεταρρυθμίσεις στην κρατική υποδομή (π.χ. παιδεία, υγεία) θα περνούσαν σε δεύτερη μοίρα. Οι συνθήκες στον τομέα της εργασίας εξελίσσονται ανώμαλα στο δεύτερο μισό της δεκαετίας με αύξηση της ανεργίας και χειροτέρευση των απεργιακών κινητοποιήσεων.

Η οικονομική ανάπτυξη διατήρησε τη δυναμική της και στη διάρκεια της δικτατορίας (1967 - 1974). Η οικοδομή και ο τουρισμός ήταν βασικοί άξονες για την οικονομία. Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον εξακολουθούσε να είναι ευνοϊκό, ενώ το υψηλό οικονομικό επίπεδο των ευρωπαϊκών χωρών δημιουργούσε σ' αυτές ένα άνετο βιοτικό επίπεδο που τροφοδοτούσε το τουριστικό ρεύμα.

Το αρχικό σοκ της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης ξεπεράστηκε γρήγορα. Το γεγονός αυτό οφειλόταν στο ότι η κρίση αφορούσε, κατά κύριο λόγο, τις ανεπτυγμένες χώρες του κέντρου. Έτσι η Ελλάδα την περίοδο 1974 - 1979 είχε ρυθμό ανάπτυξης μεγαλύτερο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης ή της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Ωστόσο, η νέα επιδείνωση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που πυροδοτήθηκε το 1979 έπληξε αυτή τη φορά την Ελλάδα σοβαρά. Οι ρυθμοί μεγέθυν-

σης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος μειώθηκαν και οι επενδύσεις ήταν στάσιμες.

Η γενικότερη οικονομική επιβράδυνση που παρουσίαζε η Ελληνική οικονομία στα τέλη της δεκαετίας του 1970, δήλωνε ότι ενώ οι δημόσιες δαπάνες αυξάνονταν, τα έσοδα του κράτους, από φόρους, μειώνονταν με αποτέλεσμα ο δημόσιος δανεισμός να ανέλθει στο 8,5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος το 1981.

Η διεθνής κρίση του 1979 και η ύφεση που ακολούθησε μετά, εκτόξευσαν εκ νέου τον πληθωρισμό στα ύψη. Ο μεγάλος αριθμός ιδιωτικών επιχειρήσεων που είχε περιέλθει στον έλεγχο του κράτους, υπονόμευαν οποιαδήποτε προοπτική οικονομικής εξυγίανσης και ανάπτυξης, ενώ τα χρέη από τα εξωτερικά δάνεια ακύρωναν κάθε οικονομικό σχεδιασμό.

1.2 Δεκαετία 1980

Η κυβέρνηση του 1981, βρέθηκε αντιμέτωπη με μια βαθιά οικονομική στασιμότητα και ταυτόχρονα πληθωρισμό. Προχώρησε σε εκτεταμένο δανεισμό, κυρίως από εγχώριες τράπεζες, και προσπάθησε να στηρίξει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις με ουσιαστικά δωρεάν δάνεια.

Η Ελλάδα ήταν μέλος της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας άρχισαν να επιβάλλονται πολιτικές περιορισμού των ελλειμμάτων των δημόσιων προϋπολογισμών ενώ στα 1985 οι κυβερνήσεις των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας συμφώνησαν σ' ένα πρόγραμμα «απελευθέρωσης των αγορών προϊόντων, υπηρεσιών και κεφαλαίων» (Πρόγραμμα Εσωτερικής Αγοράς).

Η Ελλάδα δεν ακολούθησε αυτή τη νέα νεοφιλελεύθερη συναίνεση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και προσπάθησε να αναπτύξει την οικονομία, ακολουθώντας μια πολιτική που στηριζόταν στην κρατική παρέμβαση. Ωστόσο, αυτή η προσπάθεια γινόταν σε συνθήκες που πλέον η παγκόσμια οικονομική ύφεση έπληττε σοβαρά την οικονομία της Ελλάδας.

Η οικονομική κρίση έχει δώσει την ευκαιρία στους διαχειριστές του συστήματος για μια επίθεση ενάντια στους εργαζόμενους. Δεδηλωμένος στόχος είναι η εκμηδένιση και των τελευταίων υπολειμμάτων κρατικής κοινωνικής πολιτικής. Ιδεολογικός πολιορκητικός κριός είναι η διατυμπανιζόμενη «αναποτελεσματική και καταστροφική» κρατική παρέμβαση

στην οικονομία και γι' αυτό επιβάλλεται η πλήρης ιδιωτικοποίηση της οικονομίας. Κεντρικό ρόλο στην παραχώρηση γης και ύδατος στο ιδιωτικό κεφάλαιο, κατέχει η ιδεολογική διαστρέβλωση της ιστορικής εμπειρίας.

Η κρατική παρέμβαση στην οικονομία, είχε σαν στόχο την ομαλή λειτουργία του καπιταλισμού και ως τέτοια ήταν το ίδιο ταξική όσο και ο νεοφιλελευθερισμός. Το κράτος συσσωρεύει ελλείμματα επειδή επιδοτούσε με σκανδαλώδη τρόπο, σχεδόν δωρεάν, τους ιδιώτες καπιταλιστές, δεν είχε ως στόχο να τους ανταγωνιστεί με κρατικές επιχειρήσεις. Στην Ελλάδα, για παράδειγμα, το κράτος χρησιμοποιούσε τα χρήματα των ασφαλιστικών ταμείων των εργαζομένων για να δίνει κυριολεκτικά χαριστικά δάνεια στους καπιταλιστές την ίδια στιγμή που οι τόκοι για τα χρήματα των ασφαλιστικών ταμείων ήταν σε μηδενικό επίπεδο χάρη στην κρατική παρέμβαση. Τα ταμεία των εργαζομένων με αυτόν τον τρόπο συσσωρεύουν προβλήματα και οι καπιταλιστές κέρδη.

Τη δεκαετία αυτή, το κράτος κυριολεκτικά σκόρπισε δισεκατομμύρια δραχμών για να διασώσει τους καπιταλιστές και όχι για κοινωνική πολιτική όπως ψευδώς αφηγείται ο αστικός μύθος.

1.3 Δεκαετία 1990

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 και εν μέσω της επιταχυνόμενης παγκοσμιοποίησης, η βασική ιδέα περί ανάπτυξης, ήταν η ιδέα του προσανατολισμού των οικονομιών σε κλάδους με διεθνή ανταγωνιστικότητα, η απελευθέρωση των αγορών χρήματος και οι μαζικές ιδιωτικοποιήσεις που θα επέτρεπαν την αξιοποίηση των διεθνών πλεονεκτημάτων.

Η Ελληνική οικονομία είχε ήδη δύο κλάδους με διεθνή παρουσία, τη ναυτιλία και τον τουρισμό. Υπό διαμόρφωση όμως ήταν και άλλοι κλάδοι: οι τράπεζες, οι κατασκευές, οι τηλεπικοινωνίες και εν μέρει το εμπόριο. Αυτοί θα μπορούσαν να διεκδικήσουν την παρουσία τους σε νέους οικονομικούς και γεωγραφικούς χώρους που δημιουργούσε η «κατάρρευση του κομμουνισμού» (Βαλκάνια και Ανατολική Ευρώπη). Και αυτό έγινε. Οι τομείς αυτοί ιδιωτικοποιήθηκαν μέσα σε λίγα χρόνια, ενισχύθηκαν με μεγάλα έργα και Ολυμπιακούς Αγώνες, ενώ οι χρηματιστηριακοί θεσμοί, προσωρινά τουλάχιστον, υποσχέθηκαν την απρόσκοπτη ανάπτυξη των νέων κλάδων.

Αυτή η νέα οικονομία που στηρίζεται στη διεθνή ανταγωνιστικότητα προϋποθέτει τη νομισματική σταθερότητα, καθώς δημιουργεί και βασίζεται στη ροή συναλλαγματικών ή άλλων πόρων. Η πολιτική της «σκληρής δραχμής» και η ένταξη στο ευρώ, αποτελούσαν και αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο της λειτουργίας αυτής της οικονομίας.

Η στρατηγική αυτή δεν ευνοούσε τους παραγωγικούς τομείς, τη βιομηχανία και τη γεωργία. Αν όχι στο σύνολό τους, τουλάχιστον σε μεγάλο τμήμα τους. Διότι και εκεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα ήταν δυνατή μόνο σε επιμέρους υποτομείς,

αυτούς που συνέχισαν ή κατάφεραν να έχουν εξαγωγικές επιδόσεις. Το υπόλοιπο τμήμα άρχισε να δοκιμάζεται από το σκληρό νόμισμα που ευνοεί τις φθηνότερες εισαγωγές και κάνει δύσκολες τις εξαγωγές.

1.4 Η Κρίση του 1929

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929, ήταν μια κατάσταση διεθνούς οικονομικής ύφεσης που κράτησε από ένα έως δέκα χρόνια σε κάποιες χώρες του κόσμου. Αναφέρεται ως η μεγαλύτερη οικονομική ύφεση της σύγχρονης ιστορίας και χρησιμοποιείται στον 21^ο αιώνα ως παράδειγμα για το πόσο οδυνηρή μπορεί να είναι μία οικονομική καταστροφή.

Οι αιτίες της ήταν οι εξής:

1. Η ανισορροπία στην οικονομία των Η.Π.Α., η οποία προήλθε από τη σχετική υπερπαραγωγή πρώτων υλών γεωργικών προϊόντων που είχε ως αποτέλεσμα την πτώση των τιμών και τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των αγροτών και τις υπεραισιόδοξες βιομηχανικές επενδύσεις σε τομείς όπως η παραγωγή αυτοκινήτων και ηλεκτρικών συσκευών.
2. Η ευάλωτη διεθνής οικονομία, λόγω του γεγονότος ότι η διεθνής οικονομία ήταν ήδη εξασθετισμένη από τον Παγκόσμιο πόλεμο. Και ο Αμερικανικός προστατευτισμός και η εμμονή στην αποπληρωμή του συνόλου των δανείων που είχαν δοθεί στις Ευρωπαϊκές χώρες επιδεινωσε περισσότερο το πρόβλημα.

Οι επιπτώσεις από την οικονομική κρίση αυτή κρίση δε μεταφέρθηκαν ομοιόμορφα στα διάφορα κράτη. Η Ελλάδα, η οποία ένα χρόνο νωρίτερα οδηγήθηκε σε νομισματική σταθεροποίηση, κατόρθωσε, για λίγο, να αποφύγει το δραματικό κόστος της ύφεσης που γνώρισαν άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Το Χρηματιστήριο Αθηνών έκλεισε επ' οόριστον και τα αποθέματα της Τράπεζας της Ελλάδας σε συνάλλαγμα και χρυσό εξαφανίστηκαν. Οι εισαγωγές άρχισαν να μειώνονται δραστικά. Η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος συνοδεύτηκε από επιβολή καθεστώτος αναγκαστικής κυκλοφορίας της δραχμής και κατάρρευσης της αγοράς συναλλάγματος. Η αναγγελία των σχετικών μέτρων οδήγησε τη χώρα σε μια πορεία οικονομικής ανεξαρτησίας.

Από τις 21 έως τις 26 Σεπτεμβρίου το 1931 αποφασίζεται η αποσύνδεση της αγγλικής λύρας από το «χρυσό κανόνα» και αναιρείται η μετατρεψιμότητα της δραχμής σε χρυσό. Μέσα σε έξι μέρες η Τράπεζα της Ελλάδας έχασε συνάλλαγμα συνολικής αξίας 3,6 εκατ. δολαρίων.

Η αλυσιδωτή κατάρρευση επιχειρήσεων και τραπεζών έφερε την Παγκόσμια οικονομική ύφεση. Κατά την κρισιμότερη καμπή αυτής της κρίσης οι άνεργοι έφτασαν τους 30.000.000.

2.1 Η Ελλάδα μπαίνει στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.)

Το 1978 η Ελλάδα αποφάσισε να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πλήρης ένταξή της έγινε με το που μπήκε η νέα χιλιετηρίδα και για να γίνει αυτό έπρεπε να παρθούν σκληρά μέτρα για τους Έλληνες.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι οικονομική και πολιτική ένωση είκοσι επτά ευρωπαϊκών κρατών. Ιδρύθηκε την 1η Νοεμβρίου 1993 με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, γνωστότερης ως Συνθήκης του Μάαστριχτ, βασιζόμενη στις τότε Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Θεωρείται ως η ισχυρότερη ένωση κρατών μέχρι σήμερα στην παγκόσμια ιστορία, με επιδιώξεις οικονομικού, πολιτικού, κοινωνικού και πολιτιστικού περιεχομένου.

Έχει δημιουργήσει μια εσωτερική αγορά με ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων. Διαθέτει κοινή αγροτική και αλιευτική πολιτική και κοινή εμπορική πολιτική προς τις τρίτες χώρες, όπως επίσης και περιφερειακή πολιτική για την υποστήριξη των φτωχότερων περιφερειών της.

Στο πλαίσιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης εισήγαγε ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, που έχει υιοθετηθεί από δεκαεπτά κράτη μέλη μέχρι σήμερα: Βέλγιο, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Αυστρία, Πορτογαλία, Φινλανδία, Ελλάδα, Σλοβενία, Κύπρος, Μάλτα, Σλοβακία και Εσθονία.

2.2 Η Ελλάδα μπαίνει στην Οικονομική Νομισματική Ένωση (Ο.Ν.Ε.)

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση είναι μια συμφωνία ανάμεσα στα συμμετέχοντα Ευρωπαϊκά κράτη να μοιράζονται ένα κοινό νόμισμα, το ευρώ. Υπάρχουν αυτή τη στιγμή 27 κράτη - μέλη με διαφορετικούς βαθμούς ενσωμάτωσης στην Ο.Ν.Ε..

Αμέσως μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο τα περισσότερα νομίσματα του βιομηχανοποιημένου κόσμου ήταν συνδεδεμένα με το δολάριο με το λεγόμενο «κανόνα του χρυσού». Το προβάδισμα του δολαρίου και οι αναγκαστικές υποτιμήσεις μερικών Ευρωπαϊκών νομισμάτων οδήγησαν τους Ευρωπαίους πολιτικούς να αποκαταστήσουν αυτήν την ανισορροπία μέσω μεγαλύτερης οικονομικής ενοποίησης μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών.

Τα σχέδια για ένα κοινό Ευρωπαϊκό νόμισμα ξεκίνησαν το 1969. Ακολούθησε μια συνάντηση των Αρχηγών των κρατών, με σκοπό τη δημιουργία μιας Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης.

Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η οικονομική ολοκλήρωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και σε κάθε κράτος - μέλος είναι η εσωτερική αποδοτικότητα και η δύναμη της οικονομίας, τα οποία με τη σειρά τους συμβάλλουν στην ενίσχυση της οικονομικής σταθερότητας, την τόνωση της ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, αποτελέσματα που ωφελούν άμεσα τους Ευρωπαίους πολίτες.

Την 1^η Ιανουαρίου 1999, το ευρώ υιοθετήθηκε άυλα με τις συναλλαγματικές ισοτιμίες για τα νομίσματα 11 κρατών – μελών από τα 15. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα άρχισε να εφαρμόζει μια κοινή νομισματική πολιτική με τη βοήθεια των

Κεντρικών Τραπεζών των κρατών – μελών και άρχισε η μεταβατική περίοδος των τριών ετών που έχει οριστεί, η οποία θα έληγε το 2002.

Την 1^η Ιανουαρίου 2002 η Ελλάδα, και οι άλλες έντεκα χώρες της Ευρωζώνης, απέκτησαν κοινό νόμισμα, το ευρώ. Η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ έγινε το 2001 μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση, κατά τη διάρκεια του 2000, των κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ (πληθωρισμός, έλλειμμα γενικής κυβέρνησης, δημόσιο χρέος, μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών, μακροπρόθεσμο επιτόκιο δανεισμού).

Κατά την προετοιμασία για την κυκλοφορία του ευρώ, τυπώθηκαν περισσότερα από 14 δισεκατομμύρια χαρτονομίσματα, συνολικής αξίας περίπου 633 δισεκατομμυρίων ευρώ, και κόπηκαν 52 δισεκατομμύρια νομίσματα, για τα οποία χρησιμοποιήθηκαν 250.000 τόνοι μετάλλου. Τα Α.Τ.Μ. των τραπεζών άρχισαν να προμηθεύουν το νέο νόμισμα από το πρώτο λεπτό μετά τα μεσάνυχτα και μέσα σε μερικές μέρες οι πολίτες συναλλάσσονταν με ευρώ.

Το ευρώ ήταν πια μια πραγματικότητα για τις 12 χώρες τη λεγόμενης Ευρωζώνης. Το χρησιμοποιούσαν στη λογιστική και οι εταιρίες μπορούσαν να διεξάγουν με ασφάλεια συναλλαγές σε ευρώ. Οι τιμές σε ευρώ εμφανίστηκαν στους τραπεζικούς λογαριασμούς δίπλα στο εθνικό νόμισμα, ώστε ο κόσμος να εγκλιματιστεί στον νέο νόμισμα.

Κάθε χώρα που θα υιοθετούσε το νέο νόμισμα έπρεπε να πληροί τα «Κριτήρια Σύγκλισης» που προέβλεπε η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Τα κριτήρια συμπεριλαμβάνουν τέσσερις προϋποθέσεις:

1. Οι ισοτιμίες του νομίσματός της πρέπει να παραμείνουν μέσα στην ζώνη που ορίζει ο Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών για δύο τουλάχιστον χρόνια.
2. Τα μακροπρόθεσμα επιτόκια δεν μπορούν να ξεπερνάνε κατά περισσότερες από δύο εκατοστιαίες μονάδες τα επιτόκια των τριών πιο αποδοτικών κρατών - μελών.
3. Ο πληθωρισμός πρέπει να είναι κάτω από μια τιμή αναφοράς (μέσα σε 3 χρόνια οι τιμές δεν πρέπει να ξεπερνάνε κατά περισσότερο από 1,5% τις αντίστοιχες του πιο αποδοτικού κράτους - μέλους).
4. Το δημόσιο χρέος πρέπει να είναι μικρότερο από το 60% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και τα ελλείμματα του προϋπολογισμού μικρότερα από 3%.

3.1 Εσωτερική Υποτίμηση

Η εσωτερική υποτίμηση είναι μια πτώση των μισθών σε ολόκληρο το εύρος της οικονομίας και, γενικότερα, στις τιμές. Επιβάλλεται κυρίως λόγω της πολυετούς εσωτερικής ανατίμησης και αντιπαραγωγικής αναδιάρθρωσης που έλαβε χώρα στην Ελλάδα στη διάρκεια της δεκαετίας στο ευρώ. Όταν η διαμόρφωση των μισθών βασιζόταν στο κυνήγι του εγχώριου πληθωρισμού, στην αυταπάτη της ευρωπαϊκής σύγκλισης, σε σχεδόν πλήρη αποσύνδεση από την πορεία της παραγωγικότητας.

3.2 Ανεργία

Ανεργία είναι η κατάσταση ενός ατόμου, που ενώ είναι διαθέσιμο, ικανό και πρόθυμο να εργασθεί, δεν μπορεί να βρει εργασία. Αλλιώς, είναι το πηλίκο των ανέργων μιας περιοχής προς το συνολικό εργατικό δυναμικό σε αυτή. Εκφράζεται ως ποσοστό επί της εκατό του εργατικού δυναμικού της συγκεκριμένης περιοχής.

Κάθε οικονομία έχει ένα συγκεκριμένο μέγεθος πληθυσμού. Αυτός ο πληθυσμός χωρίζεται σε οικονομικά ενεργό και οικονομικά μη ενεργό. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αποτελεί και το εργατικό δυναμικό, το οποίο περιλαμβάνει τα άτομα εκείνα τα οποία μπορούν και θέλουν να εργασθούν.

Τα άτομα που δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό είναι μικρά παιδιά, ασθενείς, ηλικιωμένοι, αλλά και άτομα τα οποία είναι ικανά να εργασθούν αλλά δε θέλουν. Το εργατικό δυναμικό διακρίνεται σε εκείνους που εργάζονται και εκείνους που δεν εργάζονται, δηλαδή τους απασχολούμενους και τους άνεργους αντίστοιχα.

ΕΤΟΣ	2008	2009	2010	2011	2012
ΑΝΕΡΓΙΑ (%)	7,9	9,5	12,5	17,9	24,2

Πηγές: Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, 2012

3.3 Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός είναι το ποσοστό αύξησης των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών. Οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών βρίσκονται σε συνεχείς μεταβολές. Κάποιες τιμές αυξάνονται, ενώ κάποιες άλλες μειώνονται. Μιλάμε για πληθωρισμό όταν σημειώνεται διαχρονική αύξηση στις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών. Είναι ένα φαινόμενο που διαταράσσει την κανονική λειτουργία του οικονομικού συστήματος και ασκεί σημαντικές επιδράσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Πλήττει όλα τα άτομα που το εισόδημά τους είναι σταθερό ή αυξάνεται με μικρότερο ρυθμό από αυτόν του πληθωρισμού. Ευνοεί τα άτομα που το εισόδημά τους προέρχεται από κέρδη, γιατί τα κέρδη συνήθως αυξάνονται μαζί με τον πληθωρισμό.

ΕΤΟΣ	2008	2009	2010	2011	2012
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ (%)	4,9	1,3	4,7	3,1	1,1*

Πηγές: Eurostat & Ευρωπαϊκή Επιτροπή

*Το ποσοστό πληθωρισμού του 2012 είναι πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.4 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.)

Οι συντελεστές παραγωγής που βρίσκονται στη διάθεση μιας οικονομίας της επιτρέπουν να παράγει οικονομικά αγαθά. Η ποσότητα των διάφορων αγαθών που παράγονται σε μια δεδομένη χρονική περίοδο (έτος) είναι ένα καλό οικονομικό μέτρο του βιοτικού επιπέδου μιας χώρας. Η ποικιλία όμως των προϊόντων που παράγονται, από τα πιο απλά μέχρι τα πιο πολυσύνθετα, δεν επιτρέπουν τη σύγκριση της παραγωγικής ικανότητας μιας οικονομίας από περίοδο σε περίοδο, αν προηγουμένως δεν εκφραστούν τα ανομοιογενή αγαθά σε μια κοινή μονάδα μέτρησης. Η μετατροπή των αγαθών σε μετρίσιμες μονάδες γίνεται με την αποτίμηση της αξίας τους σε χρηματικές μονάδες. Η συνολική του αξία είναι το γινόμενο της τιμής του επί την ποσότητά του. Το άθροισμα της αξίας των επιμέρους αγαθών δίνει τη συνολική αξία για την οικονομία και ονομάζεται Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, με απλά λόγια, είναι η συνολική αξία σε χρηματικές μονάδες των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μία χώρα σ' ένα συγκεκριμένο έτος. Η χρησιμοποίηση του όρου «εγχώριο» έχει σημασία γιατί η παραγωγή πρέπει να γίνεται μέσα στην επικράτεια μιας χώρας, ασχέτως αν ο παραγωγός μπορεί να είναι μόνιμος κάτοικος μιας άλλης χώρας.

ΕΤΟΣ	2008	2009	2010	2011	2012
Α.Ε.Π. (δισ €)	233,2	231,1	222,2	208,5	195,0*

Πηγές: Eurostat & Ευρωπαϊκή Επιτροπή

*Το Α.Ε.Π. του 2012 είναι πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.5 Δημοσιονομικός Πολλαπλασιαστής

Στην οικονομία, ο δημοσιονομικός πολλαπλασιαστής, είναι ο λόγος της αλλαγής του εθνικού εισοδήματος με την αλλαγή των κρατικών δαπανών που προκαλεί. Γενικότερα, ο εξωγενής πολλαπλασιαστής δαπανών είναι ο λόγος της αλλαγής του εθνικού εισοδήματος σε οποιαδήποτε αυτόνομη αλλαγή στις δαπάνες (ιδιωτικές επενδυτικές δαπάνες, καταναλωτικές δαπάνες, κυβερνητικές δαπάνες), που τις προκαλεί.

Όταν αυτός ο πολλαπλασιαστής υπερβεί το ένα, το ενισχυμένο αποτέλεσμα στο εθνικό εισόδημα, ονομάζεται πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα. Ο μηχανισμός που μπορεί να οδηγήσει σε ένα πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα είναι ότι αρχικό οριακό ποσό των δαπανών μπορεί να οδηγήσει σε αυξημένη κατανάλωση δαπανών, αύξηση εισοδήματος και ως εκ τούτου περαιτέρω αύξηση της κατανάλωσης, με αποτέλεσμα τη συνολική αύξηση στο εθνικό εισόδημα μεγαλύτερο από το αρχικό κλιμάκιο ποσό των δαπανών.

Με άλλα λόγια μία αρχική μεταβολή της συνολικής ζήτησης ίσως προκαλέσει μία αλλαγή του συνολικού προϊόντος, το οποίο είναι ένα πολλαπλάσιο της αρχικής μεταβολής. Το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα έχει χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα για την αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών ή την ελάφρυνση της φορολογίας για την τόνωση της συνολικής ζήτησης.

Σε ορισμένες περιπτώσεις οι τιμές του πολλαπλασιαστή λιγότερες από ένα, έχουν μετρηθεί εμπειρικά, γεγονός που δηλώνει ότι ορισμένα είδη των δαπανών της κυβέρνησης παραγκωνίζουν ιδιωτικές επενδύσεις ή καταναλωτικές δαπάνες, που διαφορετικά θα είχαν συμβεί. Αυτός ο παραγκωνισμός μπορεί να προκύψει

επειδή η αρχική αύξηση των δαπανών μπορεί να προκαλέσει αύξηση των επιτοκίων ή στο επίπεδο των τιμών.

Για την καλύτερη κατανόηση του Δημοσιονομικού Πολλαπλασιαστή παρουσιάζονται τα παρακάτω παραδείγματα:

- Αν οι δημόσιες δαπάνες αυξηθούν κατά 100 εκατομμύρια € και το ΑΕΠ αυξηθεί κατά 150 εκατομμύρια €, τότε ο πολλαπλασιαστής είναι 1,5.
- Αν μειωθούν οι δαπάνες κατά 50 εκατομμύρια € και το ΑΕΠ μειωθεί κατά 60 εκατομμύρια €, ο πολλαπλασιαστής είναι 1,2.

3.6 Spreads

Τα spread είναι μία λέξη που μπήκε στη ζωή των Ελλήνων στα τέλη του 2009 και σηματοδότησε την ένταξή μας στο Μνημόνιο και τους διάφορους μηχανισμούς στήριξης. Το spread, ή αλλιώς επιτοκιακό περιθώριο, είναι μια μονάδα μέτρησης που εκφράζει τη διαφορά δύο τιμών ή δύο πραγμάτων. Όσον αφορά την οικονομία, με τον όρο spread εννοούμε τη διαφορά των τιμών των επιτοκίων δανεισμού μεταξύ δύο χωρών. Συνήθως η μία χώρα είναι αυτή που εξετάζουμε και η άλλη, μία χώρα με ισχυρή και σταθερή οικονομία. Ως μονάδα μέτρησης ορίζεται η μονάδα βάσης. Στην Ευρωζώνη η πιο σταθερή οικονομία είναι της Γερμανίας. Επομένως, στην Ελλάδα, με τον όρο spread εννοείτε κυρίως η διαφορά της απόδοσης των Ελληνικών από τα Γερμανικά δεκαετή ομόλογα αναφοράς.

Για παράδειγμα η Ελλάδα δανείζεται από τη Γερμανία με επιτόκιο 5%, ενώ η Γερμανία με 2%. Η διαφορά μεταξύ των επιτοκίων της Ελλάδας και της Γερμανίας είναι 3%. Αυτό το 3%, δηλαδή η διαφορά των επιτοκίων ονομάζεται spread. Όταν η Ελλάδα πάει να δανειστεί από τη Γερμανία, τότε το δάνειο θα έχει επιτόκιο 3%, αφού η Ελλάδα δανείζεται με επιτόκιο 3%. Όμως στο επιτόκιο ενσωματώνεται και το spread η Ελλάδα αντί να πληρώσει 3% τόκο θα πληρώσει 8%.

Η άνοδος των επιτοκίων, ειδικά, για τη χώρα μας είναι κάτι δυσάρεστο μιας και ανεβαίνει το κόστος δανεισμού. Παραδείγματος χάρη: αν η Ελλάδα δανειστεί 10 δις € με τόκο 5%, θα πρέπει να πληρώσει τόκους 500 εκατομμύρια € ανά έτος. Αν το επιτόκιο αυξηθεί στο 8%, τότε ο τόκος θα πάει στα 800 εκατομμύρια €. Δηλαδή 300 εκατομμύρια € ετησίως από την αύξηση των τόκων.

Κάτι παρόμοιο συνέβη στην Ελλάδα στα τέλη του 2009 και στις αρχές του 2010, όταν το επιτόκιο με το οποίο δανειζόταν η Ελλάδα, από 4,5% ξεπέρασε το 10%.

3.7 Διαφορά Χρέους – Ελλείμματος

Κάθε χρόνο η κυβέρνηση έχει έσοδα τα οποία προέρχονται από φόρους και δαπάνες, όπως την καταβολή μισθών στους δημοσίους λειτουργούς. Αν οι δαπάνες υπερβαίνουν τα έσοδα, η κυβέρνηση σημειώνει έλλειμμα και πρέπει να προχωρήσει σε δανεισμό. Έτσι δημιουργείται χρέος. Ακόμη, αν η κυβέρνηση έχει συσσωρεύσει χρέος από προηγούμενα χρόνια, κατά τα οποία λειτουργούσε σημειώνοντας έλλειμμα, το έλλειμμα κατά το τρέχον έτος αυξάνει περαιτέρω το χρέος.

Η σχέση μεταξύ χρέους και ελλείμματος είναι αμφίδρομη, δηλαδή, το έλλειμμα σε ένα δεδομένο έτος αυξάνει το χρέος που έχει συσσωρευτεί από τα προηγούμενα έτη, αλλά και το συσσωρευμένο χρέος των προηγούμενων ετών αυξάνει το έλλειμμα στο τρέχον έτος. Το δεύτερο συμβαίνει επειδή οι πληρωμές τόκων που αφορούν το χρέος, αποτελούν δαπάνη κατά το τρέχον έτος και προστίθενται στο έλλειμμα αυτού του έτους. Για να αποπληρωθεί το χρέος πρέπει να μειωθεί το έλλειμμα.

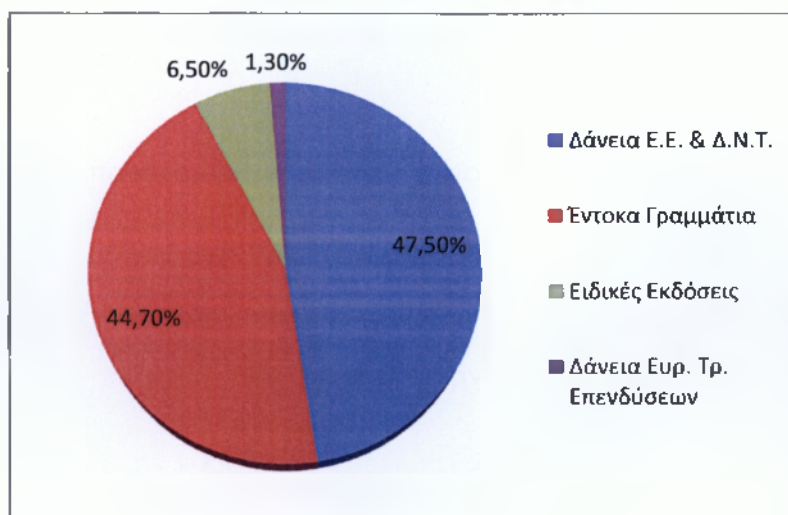
Το μέρος του ελλείμματος που δεν περιλαμβάνει τις πληρωμές των τόκων λέγεται πρωτογενές έλλειμμα. Μηδενικό πρωτογενές έλλειμμα υπάρχει όταν η κυβέρνηση δεν προσθέτει καινούργιο χρέος σε αυτό που της «κληρονόμησαν» οι παλιότερες κυβερνήσεις. Νέο χρέος από την κυβέρνηση δημιουργείται όταν το πρωτογενές έλλειμμα έχει θετικό πρόσημο.

ΕΤΟΣ	2008	2009	2010	2011	2012
ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ (δισ €)	263,3	299,7	329,5	355,7	344,6*

Πηγές: Eurostat & Ευρωπαϊκή Επιτροπή

*Το χρέος του 2012 είναι πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Σύνθεση Χρέους (Ιανουάριος – Δεκέμβριος 2011)

Πηγή: Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Υπουργείο Οικονομικών (Δελτίο Δημόσιου Χρέους Δεκέμβριος 2011)

Το 2012 η Ελλάδα στο σύνολο των 27 κρατών – μελών της Ε.Ε. ήρθε δεύτερη στη σειρά με ποσοστό ελλείμματος 10%. Ενώ πρώτη ήταν η Ισπανία με 10,6%. Την ίδια χρόνια η Ελλάδα ήρθε πρώτη με το υψηλότερο δημόσιο χρέος ως ποσοστό του Α.Ε.Π., με 156,9%. Δεύτερη ήταν η Ιταλία με ποσοστό 127%.

3.8 Τρόικα

Η Τρόικα αντιπροσωπεύει την Ευρωπαϊκή Ένωση στις εξωτερικές σχέσεις που εμπίπτουν στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (Κ.Ε.Π.Π.Α.).

Έπειτα από τη συνθήκη του Άμστερνταμ, η Τρόικα περιλαμβάνει:

1. Τον υπουργό Εξωτερικών του κράτους – μέλους που ασκεί την προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
2. Τον γενικό γραμματέα του Συμβουλίου που ασκεί τα καθήκοντα του ύπατου εκπροσώπου για την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας.
3. Το μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που είναι υπεύθυνο για τις εξωτερικές σχέσεις και την πολιτική γειτονιάς.

Η προεδρία επικουρείται εάν είναι αναγκαίο στα καθήκοντα αυτά από το κράτος – μέλος που θα ασκήσει την επόμενη Προεδρία.

3.9 Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.)

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ιδρύθηκε το Δεκέμβριο του 1945 στην Ουάσιγκτον. Οι ιδρυτές του, είχαν ως σκοπό να δημιουργήσουν ένα πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας. Είναι μια εξειδικευμένη υπηρεσία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών που έχει το δικό του καταστατικό. Έχει 188 χώρες – μέλη. Προσφέρει οικονομική και τεχνική βοήθεια όταν του ζητηθεί, διευκολύνει την ισόρροπη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και παρέχει συμβουλές πολιτικής προς τις κυβερνήσεις και τις κεντρικές τράπεζες με βάση την ανάλυση των οικονομικών τάσεων. Ακόμη παρακολουθεί τις παγκόσμιες οικονομικές τάσεις και τις επιδοτήσεις, προειδοποιεί τα κράτη – μέλη του όταν βλέπει προβλήματα στον ορίζοντα και περνά την τεχνογνωσία προς τις κυβερνήσεις για το πώς να αντιμετωπίσουν οικονομικές δυσκολίες.

Σκοποί:

1. Επιβολές ορισμένων περιοριστικών συναλλαγματικών μέτρων.
2. Η ενιαία διαδικασία ομαλής προσαρμογής κάθε κράτους – μέλους στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.
3. Διεθνείς διαβουλεύσεις σε περιπτώσεις σημαντικών αλλαγών των ακολουθουμένων συναλλαγματικών πρακτικών.

Οποιαδήποτε χώρα μπορεί να ζητήσει να γίνει μέλος του Δ.Ν.Τ.. Η αίτηση θα εξεταστεί αρχικά από το Εκτελεστικό Συμβούλιο, το οποίο θα καταθέσει έκθεση στο Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου με εισηγήσεις. Οι εισηγήσεις αυτές, αφορούν το μερίδιο που αντιστοιχεί στο υποψήφιο μέλος, όρους και προϋποθέσεις για την ένταξη. Αφού εγκριθεί η αίτηση από το Διοικητικό Συμβούλι-

ο, η αιτούσα χώρα έχει την υποχρέωση να λάβει τα απαραίτητα νομικά μέτρα σύμφωνα με τη δική της νομοθεσία για να μπορέσει να υπογράψει τη σχετική συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της ως μέλος.

4.1 Οικονομική Κρίση

Η έννοια της κρίσης έχει αποδοθεί με διάφορους τρόπους, ακόμη και από απλούς ανθρώπους, για να περιγράψουν με μία λέξη ότι αντιμετωπίζουν ένα δύσκολο πρόβλημα, ότι διανύουν μία περίοδο ανωμαλίας ή βρίσκονται σε κρίσιμη φάση.

Στο μακρινό παρελθόν ο όρος οικονομική κρίση σήμαινε ότι οι οικονομικές προσπάθειες των ανθρώπων ματαιώνονταν (π.χ. εξαιτίας ενός πολέμου) ή τα αγαθά που παρήγαγαν καταστρέφονταν ή χάνονταν από δυσμενείς καιρικές συνθήκες, από λεηλασία ή από άλλες αιτίες.

Μετά την ανάπτυξη της βιομηχανίας και της τεχνολογίας, οικονομική κρίση σημαίνει ότι υπάρχει παραγωγή ή υπερπαραγωγή προϊόντων, αλλά δεν υπάρχει αντίστοιχη ζήτηση, γιατί το αγοραστικό κοινό δεν μπορεί να αγοράσει, επειδή δεν έχει επαρκές εισόδημα (από ανεργία ή άλλη αιτία). Συνέπεια των κρίσεων για τις βιομηχανίες είναι ότι μειώνουν την παραγωγή. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζονται λιγότερο προσωπικό, λιγότερες πρώτες ύλες, λιγότερα μεταφορικά μέσα, με άμεση συνέπεια την αύξηση της ανεργίας, άρα τη μείωση της αγοραστικής δύναμης.

4.2 Αίτια της Ελληνικής Οικονομικής Κρίσης

Η οικονομική κρίση της Ελλάδας έχει βαθιές ρίζες. Το πρόβλημα λέγεται ότι ξεκινά από την κακή διαχείριση της οικονομίας από τα δύο κόμματα που κυβέρνησαν την Ελλάδα εναλλάξ μετά την κατάρρευση της χούντας το 1974, χωρίς να σημαίνει πως τα υπόλοιπα κόμματα δε φέρουν καμία ευθύνη. Γεγονός είναι ότι μέχρι το 2004 η χώρα κατάφερε να βρεθεί στις 29 περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου.

Το πρόβλημα άρχισε το 1981 όπου η τότε κυβέρνηση, προσπάθησε και πράγματι κατάφερε να μειώσει την ανεργία σε μεγάλα επίπεδα, ακολουθώντας όμως την πολιτική της πρόσληψης στο δημόσιο τομέα και της πληρωμής τους με δανεικά. Χιλιάδες κομματικά στελέχη και μη, προσλαμβάνονται σε όλες της δημόσιες υπηρεσίες του κράτους, πολιτική που βρήκε άξιους μιμητές σε όλους τους πολιτικούς χώρους. Με μια μεσολάβηση, όχι απαραίτητα από υπουργό αλλά ακόμα και από κάποιο κατώτερο στέλεχος του κόμματος, μπορούσε κάποιος να διοριστεί μόνιμος ή προσωρινός υπάλληλος οποιασδήποτε δημόσιας υπηρεσίας.

Ένα άλλο αίτιο αυτής της κρίσης ήταν η πολιτική διαφθορά, και η αδιαφάνεια των συναλλαγών. Συμβαίνει σε πολλές χώρες με αναθέσεις μεγάλων οικονομικών έργων σε επιχειρηματίες, κυβερνητικούς φίλους και άλλους παράγοντες, που για την ανάθεση του έργου έδιναν, και δίνουν ακόμα, μεγάλα χρηματικά ποσά «κάτω από το τραπέζι» στους μεσολαβητές κυβερνητικούς υπαλλήλους. Τα σκάνδαλα της πολιτικής διαφθοράς στην Ελλάδα αποτέλεσαν τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων την τελευταία τριακονταετία με αποπομπές ακόμα και υπουργών.

Άλλο ένα μεγάλο πρόβλημα που αποτελεί ένα από τα κυριότερα αίτια της κρίσης, είναι η φοροδιαφυγή. Από την εποχή της ίδρυσης του Ελληνικού κράτους η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα πάγιο σύστημα στην Ελλάδα. Φυσικά η φοροδιαφυγή δεν γίνεται τόσο από την εργατική τάξη αλλά κυρίως από τα οικονομικά ισχυρά κοινωνικά στρώματα και ειδικότερα από επιχειρήσεις και επιχειρηματίες όλων των κλάδων. Τα τελευταία τριάντα χρόνια χιλιάδες πολυτελείς βίλλες, κότερα, πολυτελή αυτοκίνητα γέμισαν την Ελλάδα από μια νέα γενιά νεόπλουτων.

Ένα άλλο γεγονός που έχει συνεισφέρει στην κρίση ήταν και ο ανεξέλεγκτος δανεισμός από τις τράπεζες. Με την εμφάνιση της πιστωτικής κάρτας ο Έλληνας άρχισε να ξοδεύει ανεξέλεγκτα από ψυγεία και κουζίνες μέχρι αυτοκίνητα πολυτελείας και σκάφη, σαν αποτέλεσμα δισεκατομμύρια ευρώ χάθηκαν από αυτούς τους δανεισμούς, αφού πολλοί αδυνατούσαν να πληρώσουν τις δόσεις. Χιλιάδες αυτοκίνητα και σπίτια κατασχέθηκαν από αδυναμία αποπληρωμής των δανείων.

Εκτός από την εσωτερική κακοδιαχείριση της οικονομίας υπάρχει και ένα άλλο βασικό αίτιο της σημερινής κρίσης που έχει πλήξει την Ελλάδα και άλλα ευρωπαϊκά κράτη, που είναι η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας. Πολλές επιχειρήσεις τοπικές και ξένες προτίμησαν επενδύσεις σε φθηνές αγορές σε χώρες με φθινό εργατικό δυναμικό, παρόλο που ο μέσος μισθός στην Ελλάδα είναι από τους χαμηλότερους στη δυτική Ευρώπη. Πολλοί Έλληνες επιχειρηματίες έφτιαξαν εργοστάσια στις Βαλκανικές χώρες και χιλιάδες τοπικές επιχειρήσεις έκλεισαν. Η Ελληνική ναυτιλία και ο Ελληνικός εμπορικός στόλος που κάποτε ήταν ο κυριότερος κλάδος εισαγωγής συναλλάγματος της Ελλάδας σήμερα να μεν εξακολουθεί να είναι από τους μεγαλύτερους στον κόσμο αλλά τα περισσότερα πλοία είναι κά-

τω από "φθηνές σημαίες" με το 90% περίπου των πληρωμάτων να αποτελείται από ξένους.

4.3 Ελληνικές Τράπεζες - Δάνεια

Ραγδαία η εξάπλωση των στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου, από 9% των συνολικών στεγαστικών το 2003, σε 24% το 2007, δηλαδή μια ασυγκράτητη πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες νοικοκυριών που υπό κανονικές συνθήκες δε θα έπρεπε να έχουν δανειοδοτηθεί.

Οι τράπεζες παρείχαν δάνεια με μόνη εγγύηση την αναμενόμενη αύξηση την τιμή της κατοικίας, ενώ διευκόλυναν τα νοικοκυριά με ελκυστικά χαμηλά επιτόκια στα πρώτα χρόνια, τα οποία όμως θα αναπροσαρμόζονταν στη συνέχεια. Πολλές φορές οι τράπεζες αναλάμβαναν να πληρώσουν το δάνειο του νοικοκυριού από άλλη τράπεζα, επειδή το νοικοκυριό είχε πρόβλημα αποπληρωμής.

Η μεταφορά του ρίσκου από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές μέσω πιλοποιήσεων, πολλοί από τους οποίους αγνοούσαν το ύψος του κινδύνου και υπήρξαν επιρρεπείς στις τότε υψηλές αποδόσεις, επέτρεπε στις τράπεζες να δανείζουν άφοβα σε μη φερέγγυους δανειολήπτες, χωρίς να χρειάζεται να βρουν νέους καταθέτες.

4.4 Η Ελλάδα Υποχρεωμένη στους Ξένους

Μία χώρα συσσωρεύει εξωτερικό χρέος όταν η κυβέρνησή της ή ο ιδιωτικός τομέας δανείζονται από ξένους. Στην περίπτωση της Ελλάδας ο ιδιωτικός τομέας δε δανείστηκε από το εξωτερικό. Οι αποταμιεύσεις των Ελλήνων επαρκούσαν για την κάλυψη των δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα. Η κυβέρνηση δανείστηκε από το εξωτερικό.

Όταν μία χώρα δανείζεται από το εξωτερικό, καταναλώνει περισσότερο από ότι παράγει. Η επιπρόσθετη κατανάλωση προέρχεται από εισαγωγές, τις οποίες η χώρα μπορεί να αγοράσει από τους ξένους, χρησιμοποιώντας χρήματα που δανείζεται από αυτούς. Στην Ελλάδα, οι Έλληνες κατανάλωναν εισαγόμενα προϊόντα με τα χρήματα που δανειζόταν η κυβέρνηση από το εξωτερικό. Τα χρήματα αυτά, διοχετεύονταν από την κυβέρνηση στους πολίτες με διάφορους τρόπους, π.χ. μέσω των πληρωμών σε προμηθευτές του κράτους, των συντάξεων που καταβάλλονταν στους συνταξιούχους. Εξαιτίας των υψηλότερων εισοδημάτων τους κατανάλωναν περισσότερο και κατ' επέκταση και η Ελλάδα σαν σύνολο κατανάλωνε περισσότερο από ότι παρήγαγε.

Η Ελλάδα χρεώθηκε περισσότερο στους ξένους κατά τη δεκαετία του 2000 και αυτό επειδή εισήγαγε ακόμη περισσότερο συγκριτικά με τις εξαγωγές της. Εκείνη την περίοδο οι Έλληνες δεν πραγματοποιούσαν ιδιαίτερη αποταμίευση μιας και τα επιτόκια ήταν χαμηλότερα και τα καταναλωτικά δάνεια πιο άμεσα διαθέσιμα.

Παρά τις λιγοστές αποταμιεύσεις τους οι Έλληνες κατάφεραν να εξοικονομούν αρκετά χρήματα ώστε να χρηματοδοτούν δανειακά τους συμπολίτες τους και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Όμως, οι αποταμιεύσεις δεν έφταναν για την αγορά

ομολόγων που εκδίδονταν από την κυβέρνηση. Έτσι η κυβέρνηση αναγκάστηκε να στραφεί στο εξωτερικό για την ικανοποίηση των οικονομικών αναγκών της.

4.5 Χρηματοδότηση από το «Μηχανισμό Στήριξης»

Η Ελλάδα, στα τέλη του 2009, βρέθηκε σε κατάσταση πτώχευσης. Δηλαδή αδυναμία χρηματοδότησης του τρέχοντος ελλείμματος, αδυναμία αναχρηματοδότησης του χρέους και πληρωμής των Ελληνικών κρατικών ομολόγων που έληγαν τον επόμενο χρόνο.

Το Μάιο του 2010, η Ελλάδα, έκανε αίτηση ζητώντας 80 δις € από τις υπόλοιπες χώρες του ευρώ και 30 δις € από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Η αίτηση αυτή συνοδευόταν από τρία συνημμένα μνημόνια:

1. Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (Μ.Ο.Χ.Π.).
2. Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης (Τ.Μ.Σ.).
3. Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής (Σ.Τ.Ο.Π.).

Υπογράφοντες για την Ελληνική πλευρά ήταν ο Υπουργός Οικονομικών και ο Πρόεδρος Της Τράπεζας της Ελλάδας. Λίγες μέρες αργότερα, εγκρίθηκε «Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης» με τις χώρες του ευρώ και «Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας» με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

4.6 Πακέτα Οικονομικών Μέτρων και Μνημόνια I, II & III

4.6.1. Πρώτο Πακέτο Οικονομικών Μέτρων

Στα τέλη του Ιανουαρίου του 2010, ο πρωθυπουργός της χώρας δέχτηκε έντονες πιέσεις από ξένους ηγέτες για άμεση λήψη μέτρων. Το Φεβρουάριο η κυβέρνηση ανακοίνωσε μέτρα για το δημόσιο τομέα που περιελάμβαναν πάγωμα μισθών, περικοπές υπερωριών και οδοιπορικών. Η ανακοίνωση προκάλεσε αντιδράσεις.

4.6.2. Δεύτερο Πακέτο Οικονομικών Μέτρων

Στο επόμενο διάστημα άρχισε να αναφέρεται εντατικά το ενδεχόμενο της χρεοκοπίας. Για την αποφυγή του ενδεχομένου αυτού η κυβέρνηση έλαβε νέα σκληρά μέτρα το Μάρτιο της ίδιας χρονιάς:

1. Μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων Δ.Ε.Κ.Ο., Ο.Τ.Α., Ν.Π.Ι.Δ..
2. Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου.
3. Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδειας.
4. Επαναφορά στο 2% από 0,1% το τέλος χρήσης ραδιοσυχνοτήτων για τα Μέσα Ενημέρωσης.
5. Αύξηση 10% των συντελεστών Φ.Π.Α., που διαμορφώνονται σε 21%, 10% και 4,5%.
6. Επιβολή Ε.Φ.Κ. στο ρεύμα.
7. Κατάργηση της απαλλαγής στον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης (Ε.Φ.Κ.) ντίζελ που χρησιμοποιεί η Δ.Ε.Η. για παραγωγή ενέργειας.
8. Αύξηση μέχρι 15% του Ε.Φ.Κ. σε καύσιμα.
9. Αύξηση στο 65% του Ε.Φ.Κ. στα τσιγάρα από 63%.
10. Αύξηση 20% του Ε.Φ.Κ. στα ποτά.
11. Επιβολή συντελεστή πολυτελείας από 10% έως 30% σε διάφορα προϊόντα (αυτοκίνητα, κοσμήματα, δερμάτινα είδη).
12. Επιβολή έκτακτης εισφοράς 1% σε εισοδήματα άνω των 100.000€ που αποκτήθηκαν το 2009.
13. Επιβολής έκτακτης εισφοράς 21% σε ακίνητα άνω των 5 εκατ. €.

Τα μέτρα αυτά προκάλεσαν αντιδράσεις και έγιναν μεγάλες απεργίες και πορείες.

4.6.3 Τρίτο Πακέτο Οικονομικών Μέτρων & Μνημόνιο Ι

Η Ελλάδα, παρά τη λήψη των μέτρων, δεν κατάφερε να βελτιώσει τη θέση της στις διεθνείς αγορές με αποτέλεσμα τον Απρίλιο του 2010 να απευθυνθεί στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για βοήθεια. Η Ελλάδα προχώρησε σε υπογραφή μνημονίου με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Ένωση για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης. Τα μέτρα προέβλεπαν:

1. Αύξηση του υψηλού Φ.Π.Α. από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% και του χαμηλού σε 6,5%.
2. Αύξηση στον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%.
3. Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές των ακινήτων.
4. Αύξηση των φόρων πολυτελείας κατά 10%.
5. Αντικατάσταση του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500€ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000€ και πλήρους κατάργηση των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές.
6. Αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα 800€ για συντάξεις έως 2.500€.
7. Στις συντάξεις ιδιωτικού και δημοσίου τομέα τα ποσά του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού καθορίζονται ως εξής, 200€ δώρο Πάσχα, 200€ δώρο άδειας και 400€ δώρο Χριστουγέννων, εφόσον η σύνταξη δεν ξεπερνάει τα 2.500€/μήνα.

8. Περαιτέρω περικοπή 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των Δ.Ε.Κ.Ο. όπου υπάρχουν επιδόματα.
9. Αλλαγές στο πλαίσιο που διέπει αποζημιώσεις και απολύσεις.
10. Επαναφορά του Λογαριασμού Αλληλεγγύης Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης σε υψηλές συντάξεις.
11. Άνοιγμα των κλειστών επαγγελμάτων.
12. Δημιουργία Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

Ακόμη, το νομοσχέδιο προέβλεπε στο ασφαλιστικό αύξηση στο όριο ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών στο δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια έως το τέλος του 2013.

Την ανακοίνωση των μέτρων αυτών ακολούθησε πανελλαδική απεργία και πολυπληθής διαδήλωση. Το μνημόνιο υπερψηφίστηκε επί της αρχής από τη Βουλή.

4.6.4 Μνημόνιο II (Έγκριση Σχεδίων Συμβάσεων και Μνημονίου)

Τον Οκτώβριο του 2011 συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο τη σύνταξη ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Η σύνοδος κατέληξε σε συμφωνία που απέβλεπε σε «κούρεμα» κατά 50% του Ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 130 δις €.

Το δεύτερο μνημόνιο ψηφίστηκε το Φεβρουάριο του 2012. Τα νέα μέτρα που συνοδεύουν το μνημόνιο εγκρίθηκαν από την κυβέρνηση και περιελάμβαναν τα παρακάτω:

1. Αύξηση των συντελεστών Φ.Π.Α. σε τρόφιμα, φάρμακα, ηλεκτρισμό, ύδρευση.
2. Μείωση κατά 15% των συντάξεων σε Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε. και τραπεζών.
3. Μείωση κατά 7% στις συντάξεις του ΝΑΤ.
4. Μείωση κατά 3% στις εισφορές του Ι.Κ.Α. από 01-01-2013.
5. Κατάργηση του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας και Εστίας.
6. Κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα έως το 2015, εκ των οποίων 15.000 μέσα στο 2012.
7. Μείωση σε τρεις από έξι μήνες η λήξη της μετενέργειας των συμβάσεων.
8. Πλήρες άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελματιών.
9. Μείωση κατά 22% του κατώτατου μισθού σε όλα τα κλιμάκια του βασικού μισθού, (από 751€ σε 586€) και 32% στους νεοεισερχόμενους μέχρι 25 ετών.
10. Κλείσιμο 200 εφοριών.

11. Κατάργηση φοροαπαλλαγών.
12. Κατάργηση των μειωμένων συντελεστών Φ.Π.Α. στα νησιά.
13. Αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα.
14. Άρση μονιμότητας σε Δ.Ε.Κ.Ο. και υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες.
15. Αύξηση των εισιτηρίων Στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.

4.6.5 Μνημόνιο ΙΙΙ

Η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε το Νόμο 4093/2012 (Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016), το Νοέμβριου του 2012.

Και σε αυτό το Μνημόνιο τα μέτρα είναι δυσβάσταχτα:

1. Κατάργηση των δώρων και του επιδόματος αδείας στους μισθούς και στις συντάξεις του Δημοσίου.
2. Επιβολή πλαφόν στους μισθούς των Δ.Ε.Κ.Ο. στα 1.900€.
3. Αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης κατά δύο χρόνια.
4. Κατάργηση του ΕΚΑΣ για όσους συνταξιούχους είναι μικρότεροι των 64 ετών.
5. Κατάργηση όλων των οικογενειακών επιδομάτων και αντικατάσταση αυτών με ένα που θα δίνεται με εισοδηματικά κριτήρια.
6. Μείωση του Φ.Π.Α. στην εστίαση από 23% σε 13%.
7. Μείωση κατά 20.000 του προσωπικού του Δημοσίου μέσα στο 2013.
8. Περικοπές στις συντάξεις 3% από 1.000€ έως 1.500€, 5% από 1.500€ έως 2.000€ και 12% από 2.00€ και πάνω.
9. Αύξηση των τιμολογίων της Δ.Ε.Η. 8% από 01/01/2013 και έως 40% μέσα στο 2013.
10. Αύξηση των εισιτηρίων των Μ.Μ.Μ. κατά 25%.
11. Αύξηση της φορολογίας στους αγρότες και στους ελεύθερους επαγγελματίες.
12. Αύξηση των αντικειμενικών τιμών των ακινήτων.
13. Μείωση των αναπληρωτών καθηγητών από 15.000 σε 2.000.
14. Κατάργηση των φοροαπαλλαγών για τα κοινωνικά επιδόματα.

15. Οι αποζημιώσεις των απολυμένων μένουν στους 12 μισθούς, μόνο για όσους έχουν έως 16 χρόνια υπηρεσίας στον ίδιο εργοδότη.

Όλα τα παραπάνω μέτρα αποδυνάμωσαν σημαντικά την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών, ώθησαν στο όριο της φτώχειας ένα σημαντικό κομμάτι του πληθυσμού, ταρακούνησαν την κοινωνική συνοχή, αύξησαν τις κοινωνικές διαμαρτυρίες, αποδυνάμωσαν μεγάλες επιχειρήσεις και ώθησαν στο λουκέτο χιλιάδες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αυξάνοντας θεαματικά την ανεργία και δη των νέων, η οποία αγγίζει το 62,5% (Eurostat, 2013) και έπληξαν οικονομικά σε σημαντικό βαθμό τα μεσαία στρώματα. Επίσης, το πολιτικό σύστημα άλλαξε άρδην με συνασπισμούς κομμάτων που δεν είχαν πραγματοποιηθεί ποτέ και με εισαγωγή στη Βουλή ακραίων απόψεων.

Στη συνέχεια θα διερευνήσουμε ορισμένες από τις επιπτώσεις που επέφερε η οικονομική κρίση στην ελληνική οικονομία μελετώντας τα ποσοστά ανεργίας και φτώχειας, τη μεταβολή του ΑΕΠ, του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή και της παραγωγικότητας, καθώς και τις μειώσεις που επήλθαν στην αγοραστική δύναμη του ελληνικού πληθυσμού.

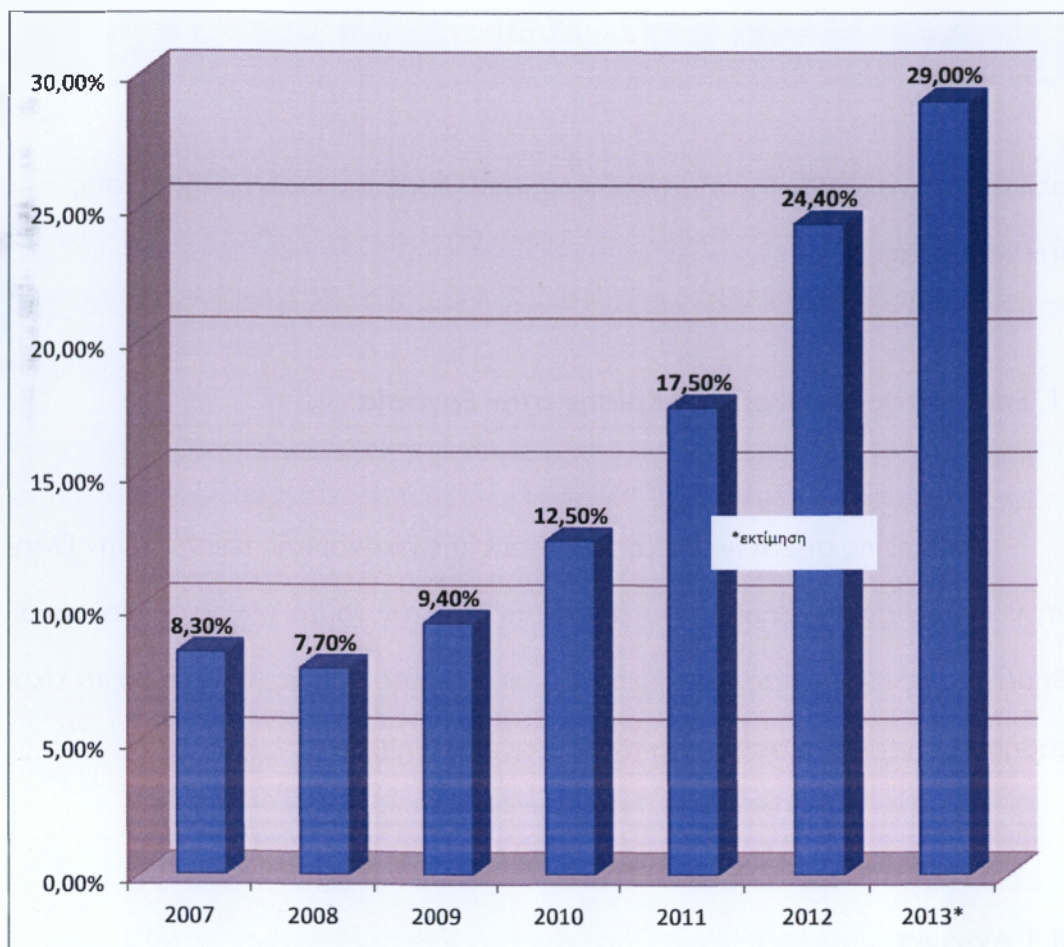
Παρακάτω, αναλύονται οι σημαντικότερες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην χώρα μας.

5.1 Επιπτώσεις Οικονομικής Κρίσης στην Εργασία

Μία από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, στην Ελληνική κοινωνία είναι η δημιουργία αβεβαιότητας στον τομέα εργασίας. Το συναισθημα της αβεβαιότητας, σε περιόδους οικονομικής κρίσης, έρχεται να το ακολουθήσει η ανεργία, η οποία στο τέλος οδηγεί σε φτώχεια.

5.1.1 Ανεργία

Στην Ελλάδα, σύμφωνα και με το Σχήμα 1 (Εξέλιξη του μέσου ετήσιου ποσοστού ανεργίας για την περίοδο 2007 έως και 2013), το ποσοστό ανεργίας αυξάνεται σταδιακά από το 2008 και μετά, την περίοδο, δηλαδή, που η οικονομική κρίση αρχίζει να πλήττει την ελληνική οικονομία. Στη συνέχεια, από το 2010 και μετά, το ποσοστό ανεργίας καταγράφει αλματώδη αύξηση, αγγίζοντας το 24,40% το 2012. Εκτιμάται ότι το 2013 το ετήσιο ποσοστό ανεργίας θα αγγίξει το 29%.

Πηγή: Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 2013

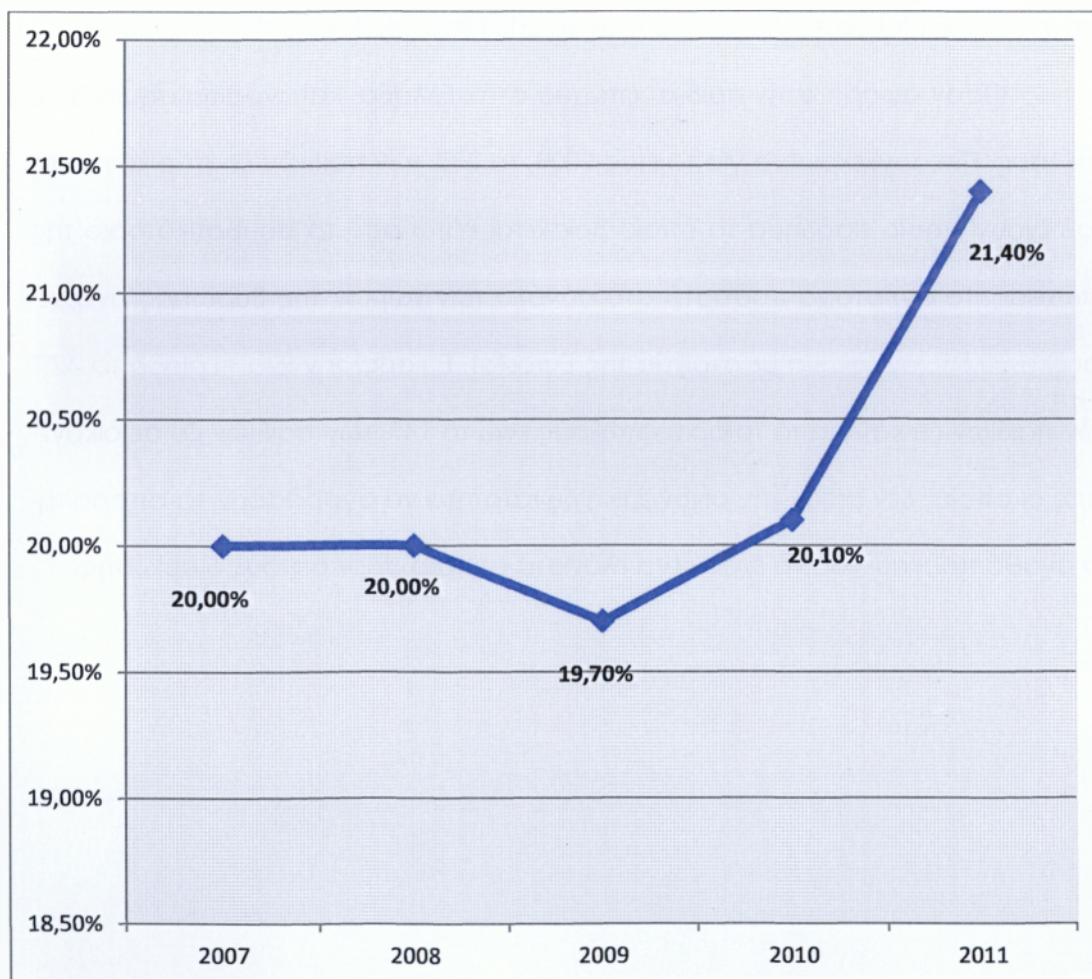
Επίσης, σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, το πρώτο τρίμηνο του 2009, χάθηκαν 70.000 θέσεις εργασίας, υπήρξαν μαζικές απολύσεις και μπήκαν «λουκέτα» σε πολλές επιχειρήσεις. Βάση στατιστικών μελετών, για να επιστρέψει η απασχόληση στα επίπεδα πριν την οικονομική κρίση πρέπει να δημιουργηθούν 17 εκατομμύρια θέσεις εργασίας!

Καταλήγοντας, η ανεργία, μπορεί να οδηγήσει στον κοινωνικό αποκλεισμό, σε διάφορες ψυχικές διαταραχές, σε αύξηση της ημερήσιας κατανάλωσης αλκοόλ, σε αύξηση των αυτοκτονιών και σε ενδοοικογενειακή βία.

5.1.2 Φτώχεια

Κάθε χρόνο το όριο της φτώχειας, αλλάζει και είναι ποσοστό του μέσου εισοδήματος της χώρας. Αυτό σημαίνει ότι όταν μειώνεται το εισόδημα του πληθυσμού συνολικά, πέφτει χαμηλότερα και το όριο της φτώχειας, τη στιγμή βεβαίως που κάθε άλλο παρά μειώνονται οι ανάγκες ή πέφτουν οι τιμές.

Η εξέλιξη του ποσοστού του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας για την περίοδο 2007 – 2011, απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2013

Όπως είναι φανερό, αν και από το 2009 το ποσοστό αυτό σημειώνει αυξήσεις, ωστόσο κατά τη διάρκεια της περιόδου 2007 – 2011 η πορεία του ποσοστού αυτού μπορεί να θεωρηθεί σταθερή με μικρές αυξήσεις.

Σύμφωνα με τη Γ.Σ.Ε.Ε. – Α.Δ.Ε.Δ.Υ., 1 στους 2 Έλληνες βρίσκεται στο όριο της φτώχειας, έχοντας διαθέσιμο εισόδημα κάτω από 4.871 ευρώ το χρόνο. Επίσης, το ποσοστό του πληθυσμού που ήρθε αντιμέτωπο με στέρηση υλικών αγαθών για το έτος 2011, από 21,8% που ήταν το 2008 κατέγραψε αύξηση αγγίζοντας το 28,4%. Παράλληλα, το ποσοστό των ανέργων που βρίσκονται στα όρια της φτώχειας αυξήθηκε από 37,9% που ήταν το 2008 στο 44,2% το 2010.

Όσον αφορά στην παιδική φτώχεια στην Ελλάδα, καταγράφει σημαντικές αυξήσεις. Πιο συγκεκριμένα για το έτος 2009, το 23% των παιδιών ζει σε οικογένειες που έχουν ετήσιο εισόδημα το οποίο βρίσκεται κάτω από το συμβατικό όριο της φτώχειας. Το αντίστοιχο ποσοστό στο σύνολο των χωρών της Ευρώπης ανέρχεται στο 20,5%, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat. Επίσης, την ίδια περίοδο το 42% των παιδιών ζει κάτω από το όριο φτώχειας ενώ το 14% των παιδιών ζει σε οικογένειες οι οποίες δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να αγοράσουν τα απαραίτητα αγαθά προκειμένου να έχουν ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης.

5.2 Επιπτώσεις Οικονομικής Κρίσης στην Υγεία

Το γενικό επίπεδο υγείας του πληθυσμού μιας χώρας όσο και το ισότιμο μοίρασμα της καλής υγείας μεταξύ των μελών του, εξαρτώνται κατά ένα μεγάλο ποσοστό από την οργάνωση και τη λειτουργία του συστήματος φροντίδας υγείας που προσδιορίζει την πρόσβαση και την ποιότητα των υπηρεσιών του και κατά ένα μεγαλύτερο ποσοστό από κοινωνικούς, οικονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες.

Λόγω της οικονομικής κρίσης οι καταναλωτές – ασθενείς απειλούνται με απώλεια του εισοδήματός τους άρα και απώλεια της ασφαλιστικής τους κάλυψης.

Στην Ελλάδα, οι συνολικές δαπάνες υγείας, αυξήθηκαν με ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς κατά την τελευταία εικοσαετία, χωρίς ωστόσο να οδηγήσουν σε ανάλογη βελτίωση της ποιότητας και της επάρκειας των υπηρεσιών υγείας καθώς και των συνθηκών των παροχών υγείας. Μεγάλο μέρος της αύξησης των δαπανών υγείας οφείλεται στις ιδιωτικές δαπάνες. Οι δημόσιες δαπάνες υγείας αυξήθηκαν κυρίως στο σκέλος της φαρμακευτικής δαπάνης και τις δαπάνες για υγειονομικό υλικό. Ένα σημαντικό μέρος αυτής της αύξησης οφείλεται στην δημογραφική γήρανση και τις ανάγκες των ηλικιωμένων σε φάρμακα και υγειονομικό υλικό.

Οι πολιτικές της τελευταίας περιόδου (2009-2012) για τον εξορθολογισμό των δαπανών και την ενοποίηση των παροχών υγείας με την θέσπιση του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.), υπονομεύτηκαν από την υιοθέτηση και γενίκευση του μοντέλου της «φθηνότερης πρακτικής», δεδομένου ότι κινήθηκαν στο πλαίσιο μιας διαχειριστικής λογικής νεοφιλελεύθερης έμπνευσης που εστιάζει αποκλειστικά στην διοικητική επιβολή των «φθηνότερων λύσεων» ανε-

ξάρτητα από τις επιπτώσεις τους στην υγεία των πολιτών. Η πολιτική αυτή μειώνει άμεσα τις δημόσιες δαπάνες υγείας με αντίτιμο την υποβάθμιση της ποιότητας, της επάρκειας και της ανταποκρισιμότητας των υπηρεσιών υγείας. Όμως, μεσοπρόθεσμα οι δημόσιες δαπάνες υγείας αναμένεται να αυξηθούν καθώς αυξάνει η μέση ηλικία του πληθυσμού και δεν αντιμετωπίζονται προληπτικά τα προβλήματα υγείας που συνοδεύουν τις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες. Η τελευταία αυτή επιλογή προϋποθέτει τον σχεδιασμό και την εφαρμογή ενός εναλλακτικού μοντέλου παροχής των υπηρεσιών υγείας το οποίο θα στηρίζεται στις προληπτικές δράσεις και κυρίως στην διασφάλιση της ποιότητας στην εργασία και τον τόπο καθημερινής διαβίωσης των εργαζομένων αντί της επικρατούσας λογικής διαχείρισης της ασθένειας.

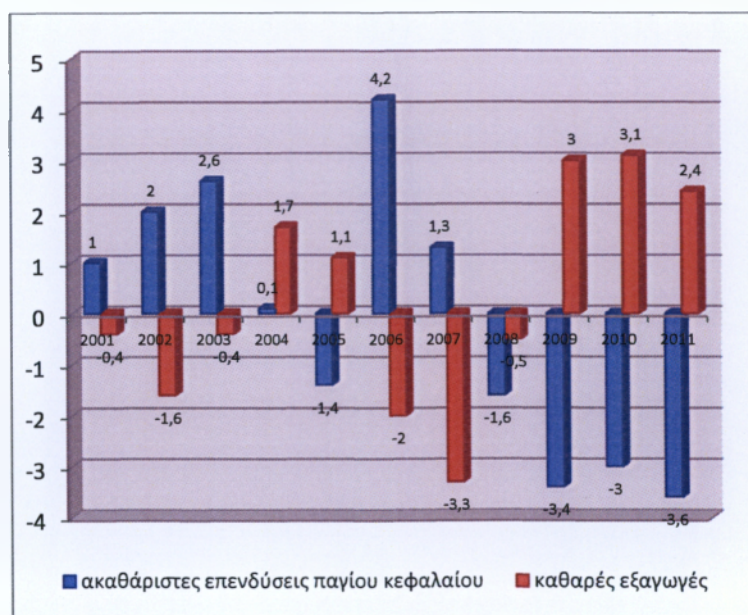
Οι αλλαγές στο σύστημα κοινωνικών ασφαλίσεων με τον Ν. 3996/2011 αλλά και των άλλων διαδοχικών νομοθετικών παρεμβάσεων από το 2009 μέχρι και σήμερα (2012) διαμορφώνουν ένα νέο κοινωνικό – ασφαλιστικό θεσμικό πλαίσιο συρρίκνωσης ή κατάργησης κοινωνικό – ασφαλιστικών δικαιωμάτων, με άμεσο αποτέλεσμα την μείωση των συντάξεων (κύρια, επικουρική, εφάπαξ) αλλά και τον περιορισμό ή την κατάργηση των κοινωνικών επιδομάτων. Παράλληλα, οι νομοθετικές κοινωνικό-ασφαλιστικές παρεμβάσεις στα κράτη – μέλη στην βάση της γήρανσης του πληθυσμού και της αύξησης του προσδόκιμου ζωής κατά επτά έτη κατά τα επόμενα πενήντα έτη, οδηγεί την κοινωνικό – ασφαλιστική πολιτική των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης και την σύνδεση τους με το προσδόκιμο ζωής καθώς και στην μετατόπιση του κέντρου βάρους του κοινωνικό – ασφαλιστικού συστήματος από το διανεμητικό (κοινωνική αλληλεγγύη) στο κεφαλαιοποιητικό (εξατομικευμένο) σύ-

στημα κοινωνικής ασφάλισης (βασική σύνταξη, ιδιωτικά συνταξιοδοτικά σχήματα.)

5.3 Μεταβολή του Α.Ε.Π.

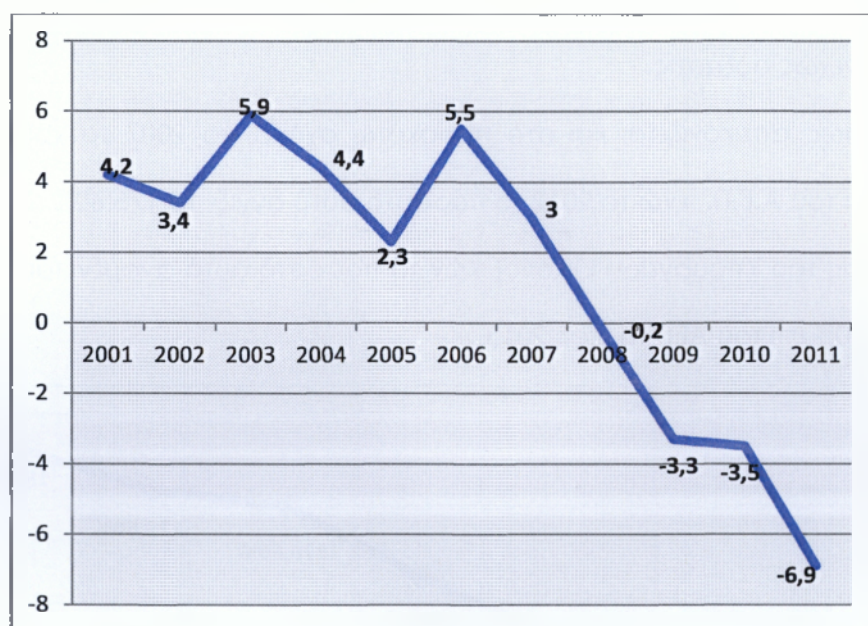
Η σημαντική μεταβολή του Α.Ε.Π. που λαμβάνει χώρα την τελευταία πενταετία οφείλεται κυρίως στη μεγάλη μείωση των πραγματοποιούμενων επενδύσεων καθώς και στην κατακόρυφη πώση της κατανάλωσης, η οποία οφείλεται στη μείωση της αγοραστικής δύναμης των Ελλήνων. Επιπρόσθετα, ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου μειώθηκε κατά 50% κατά τη διάρκεια της περιόδου 2008 - 2012, όπως και οι δημόσιες επενδύσεις οδηγώντας σε περαιτέρω μείωση της εγχώριας ζήτησης.

Παρατηρείται πως την περίοδο 2006 – 2008 οι ακαθάριστες επενδύσεις είχαν αρνητική πορεία, ενώ τα έτη 2009 – 2011 είχαν θετικό πρόσημο. Αντίθετα, οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ακολουθούν αρνητική πορεία με αρνητικό πρόσημο από το 2008 έως και το 2011.

Πηγή: Γεν. Δ/ση Οικονομικής Πολιτικής, Υπουργείο Οικονομικών

Στο παρακάτω σχήμα, παρατηρούμε ότι από το 2006 το Α.Ε.Π. αυξάνεται με μικρότερους ρυθμούς. Ενώ από το 2008 και μετά το Α.Ε.Π. συρρικνώνεται. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώνεται το 2011, που αγγίζει τις -6,9 μονάδες. Σύμφωνα με επιπλέον στοιχεία η μεταβολή του Α.Ε.Π. για το 2012 ανήλθε σε -6%, ενώ η εκτίμηση για το 2013 αναφέρει ότι το Α.Ε.Π. θα μειωθεί κατά 5%.

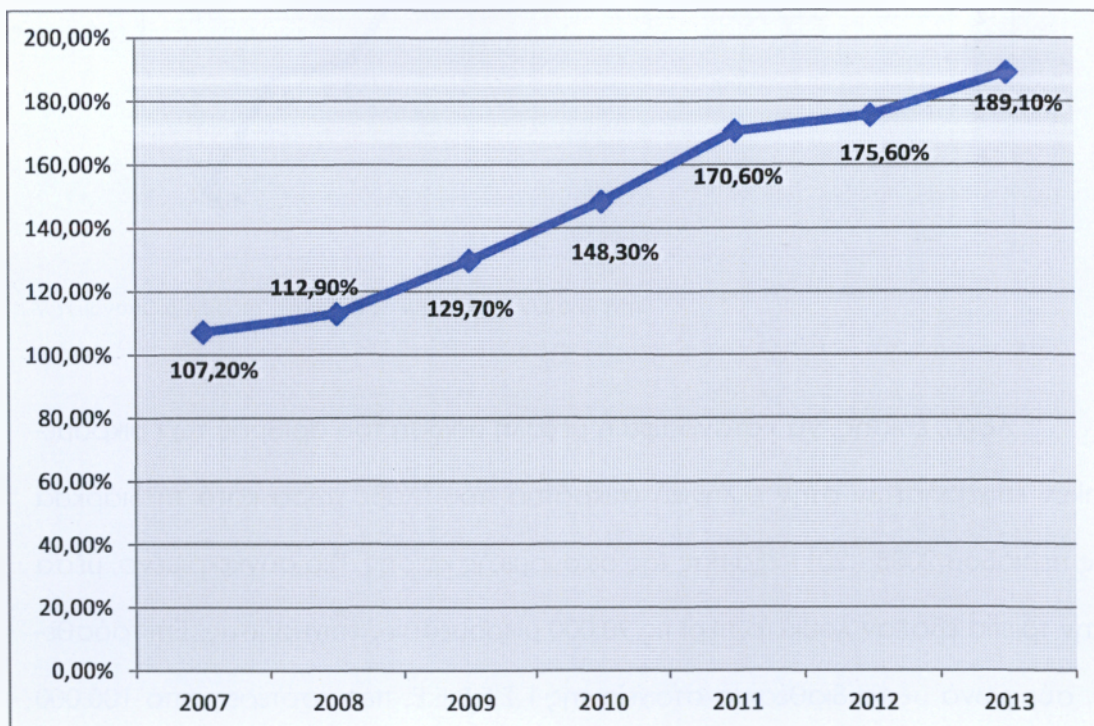
Πηγή: Γεν. Δ/νση Οικονομικής Πολιτικής, Υπουργείο Οικονομικών

Αξίζει, επίσης, να καταγραφεί η μεγάλη μείωση του αριθμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην ελληνική επικράτεια που έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της περιόδου 2008 - 2011 εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Πιο συγκεκριμένα, μέσα στην τριετία έβαλαν λουκέτο περί τις 90.000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε. περισσότερες από 100.000 επιχειρήσεις έκλεισαν κατά τη διάρκεια της περιόδου 2011 - 2012, οδηγώντας περίπου 500.000 άτομα στην ανεργία.

5.4 Εξέλιξη του Χρέους της Γενικής Κυβέρνησης ως Ποσοστό επί του Α.Ε.Π.

Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, είχε ως αποτέλεσμα το ποσοστό του χρέους ως προς το ΑΕΠ να αυξάνεται συνεχώς. Με άλλα λόγια, όλα τα μέτρα λιτότητας που έχουν ληφθεί για τη μείωση του ποσοστού χρέους ως προς το ΑΕΠ δεν είχαν κάποιο άμεσο αποτέλεσμα στη μείωση αυτή. Αντιθέτως, το χρέος καταγράφει συνεχώς αυξήσεις.

Όπως απεικονίζεται και στο παρακάτω σχήμα, το 2007 το χρέος ήταν 107,20% επί του Α.Ε.Π., ενώ το 2012 το ποσοστό αυτό άγγιξε το 175,60%. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών το ποσοστό αυτό αναμένεται να αγγίξει το 189,10% επί του ΑΕΠ το έτος 2013.

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, 2013

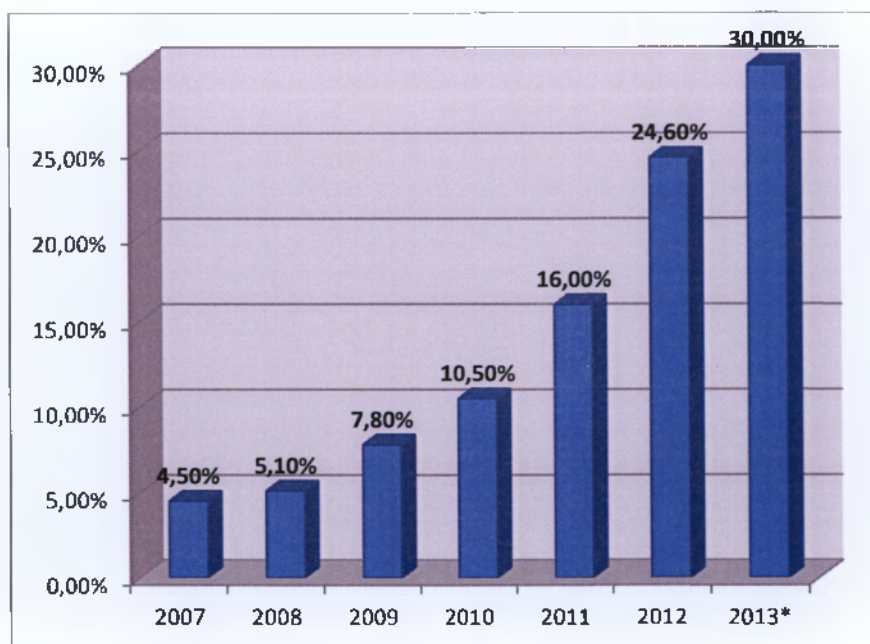
Ωστόσο, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το δημόσιο χρέος ήταν 170,3% του Α.Ε.Π. το 2011, το οποίο μειώθηκε στο 156,9% του Α.Ε.Π. το 2012 μετά την ολοκλήρωση του PSI.

Από την άλλη μεριά, μπορούμε να ισχυριστούμε και το ακριβώς αντίθετο αναφορικά με την πορεία του χρέους ως προς το Α.Ε.Π.. Δηλαδή, καθώς το Α.Ε.Π. συρρικνώνεται είναι λογικό το ποσοστό του χρέους ως προς το Α.Ε.Π. να αυξάνεται. Προκειμένου να έχουμε μία πιο ξεκάθαρη εικόνα για την πορεία του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης, απεικονίζουμε, στη συνέχεια, τις τιμές του δημόσιου χρέους σε εκατομμύρια ευρώ για την ίδια περίοδο.

5.5 «Κακά» Δάνεια ως Ποσοστό του Συνόλου

Μία από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, είναι η αύξηση του ποσοστού των δανείων που δεν μπορούν να αποπληρωθούν από τους οφειλέτες τους, κατά τη διάρκεια της περιόδου 2007 – 2013. Την περίοδο αυτή, το ποσοστό των «κόκκινων» δανείων αυξάνεται σταδιακά. Ωστόσο, από το 2010 και μετά καταγράφεται μία αλματώδης αύξηση των δανείων αυτών, αποδεικνύοντας την οικονομική δεινότητα των νοικοκυριών.

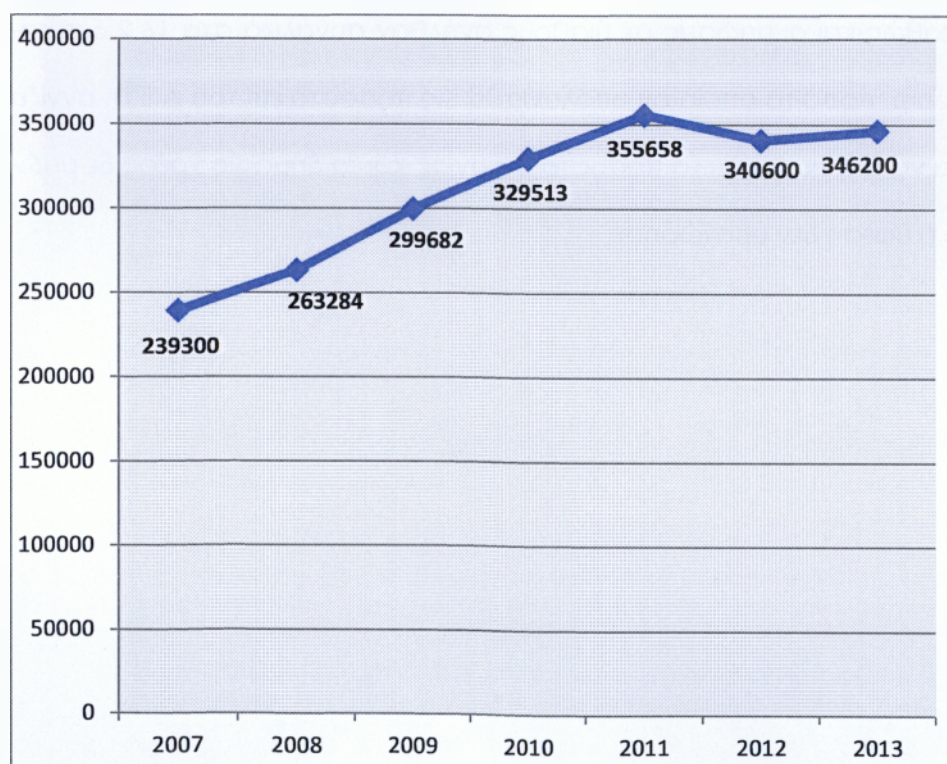
Πιο συγκεκριμένα, στο παρακάτω σχήμα, παρατηρούμε ότι από το 2008 έως και το 2012 η αύξηση του ποσοστού των «κόκκινων» δανείων άγγιξε περίπου τις 20 μονάδες. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, το 2013 το ποσοστό αυτό θα εκτιναχθεί στο 30%.

Πηγή: Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 2013

5.6 Εξέλιξη του Χρέους Γενικής Κυβέρνησης σε Εκατομμύρια €

Σύμφωνα με τα στοιχεία του παρακάτω σχήματος, παρατηρούμε ότι το Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης αυξάνεται σε ονομαστικές τιμές από το 2007 έως και το 2011. Στη συνέχεια μειώνεται ελαφρώς, λόγω του «κουρέματος» του ελληνικού χρέους και έπειτα αρχίζει μικρή ανοδική πορεία. Πιο αναλυτικά, το 2008 το Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης ήταν 263.284 εκατομμύρια ευρώ, ενώ το 2011 άγγιξε τα 355.658 εκατομμύρια ευρώ. Το 2012 μειώθηκε στα 340.600 εκατομμύρια ευρώ, ενώ το 2013 εκτιμάται ότι θα αυξηθεί στα 346.200 εκατομμύρια ευρώ. Δηλαδή, την περίοδο 2008 – 2013 το Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης καταγράφει αύξηση κατά 31,50%.

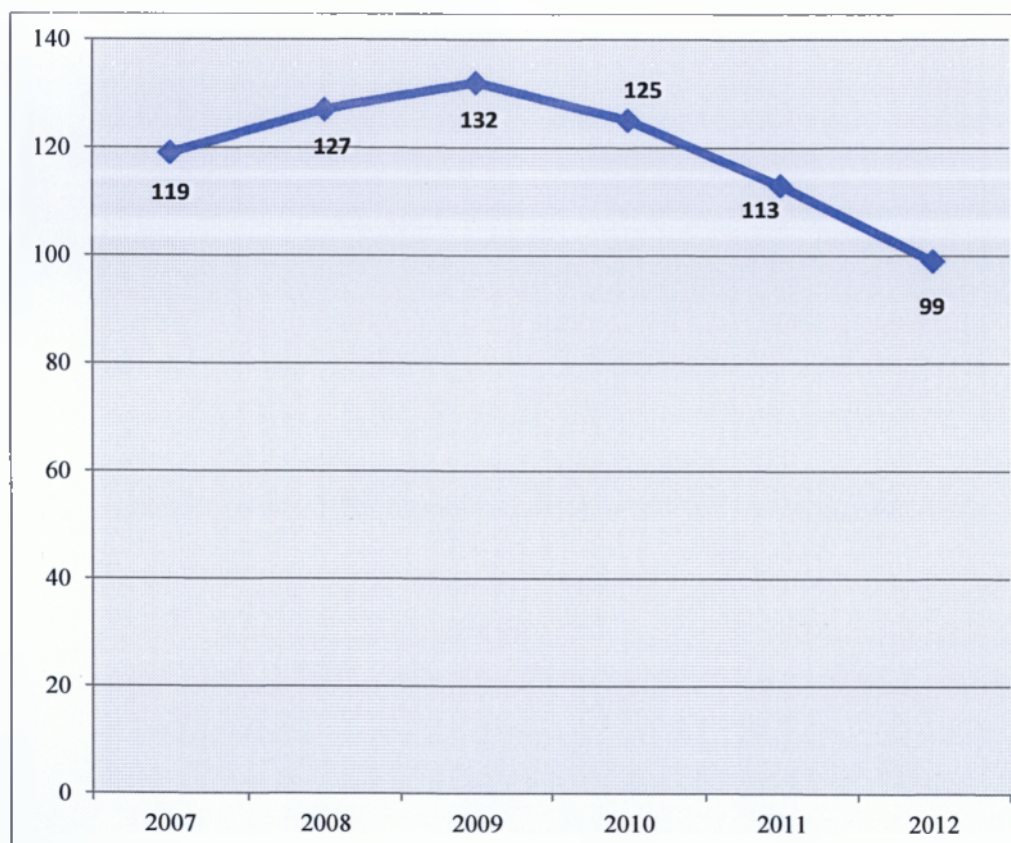
Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, 2013

Όσον αφορά τις μειώσεις των μισθών των απασχολουμένων, από το Μάιο του 2010 έως και τον Ιούνιο του 2012, οι περικοπές που έχουν πραγματοποιηθεί στις κύριες και τις επικουρικές συντάξεις ανέρχονται σε 4,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Επίσης, για τα έτη 2013 - 2014 οι περικοπές που έχουν σχεδιασθεί να εφαρμοσθούν στις κύριες και τις επικουρικές συντάξεις, στο εφάπαξ καθώς και σε διάφορα κοινωνικά επιδόματα θα αγγίξουν περί τα 5,5 δισεκατομμύρια ευρώ (Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε. – Α.Δ.Ε.Δ.Υ., 2012).

Επιπρόσθετα, κατά τη διάρκεια της περιόδου 2010 - 2011 οι μειώσεις των μισθών των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα ανήλθαν στα 3,5 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ οι μειώσεις των αμοιβών των υπαλλήλων στον ιδιωτικό τομέα ανήλθαν στα 3 δισεκατομμύρια ευρώ. Παράλληλα, οι περικοπές που εφαρμόστηκαν σε συντάξεις καθώς και οι μειώσεις σε μισθούς ανήλθαν συνολικά στα 16,2 δισεκατομμύρια ευρώ, ποσό το οποίο αν υπολογισθεί ως ποσοστό επί του Α.Ε.Π. αγγίζει το 8%. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό ανεργίας και το δημόσιο χρέος δε μειώθηκαν, ενώ η ύφεση δεν υποχώρησε.

5.7 Αποδοχές Εργασίας Μισθωτών και Αυτοαπασχολουμένων σε Δισεκατομμύρια €

Σύμφωνα με το Σχήμα 11, η αγοραστική δύναμη των μισθωτών και των αυτοαπασχολουμένων από τα εισοδήματα εργασίας καταγράφει μειώσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου 2010 – 2012. Πιο συγκεκριμένα, τα έτη 2010 – 2011 υπήρξε μείωση στις αποδοχές τους κατά 22,8%. Σε τρέχουσες τιμές, οι αποδοχές εργασίας εμφάνισαν μείωση κατά 19 δισεκατομμύρια ευρώ. Ενώ σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία της Γ.Σ.Ε.Ε. – Α.Δ.Ε.Δ.Υ. η αντίστοιχη μείωση για την περίοδο 2010 – 2012 αγγίζει τα 33 δισεκατομμύρια ευρώ.

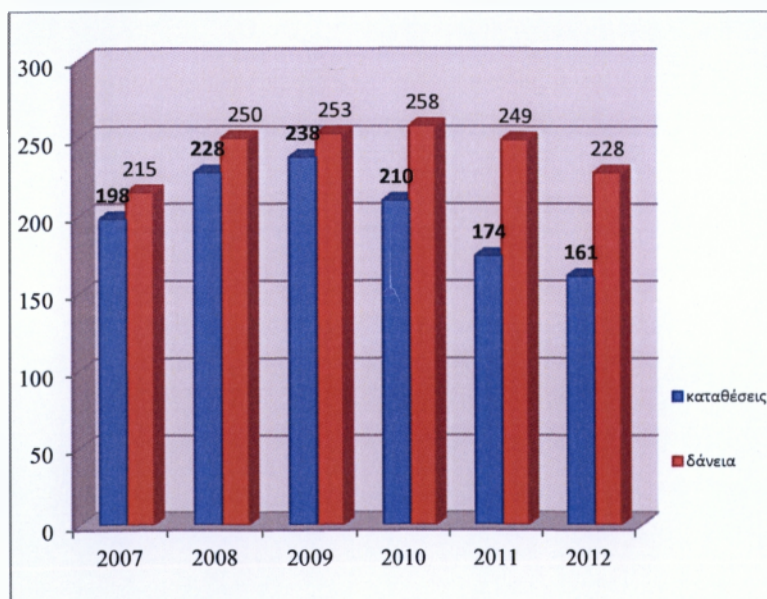

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή & ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ, 2012

Επιπλέον, σύμφωνα με τη Γ.Σ.Ε.Ε. – Α.Δ.Ε.Δ.Υ., την τελευταία διετία ο μέσος πραγματικός μισθός έχει καταγράψει μείωση της τάξης του 10%, δηλαδή από το 84% στο 74% του αντίστοιχου μέσου όρου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου η αγοραστική δύναμη του μέσου μισθού έχει συρρικνωθεί σε ποσοστό κατά 50%.

5.8 Η Πορεία των Καταθέσεων και των Δανείων στην Ελληνική Αγορά σε Δισεκατομμύρια €

Στο παρακάτω σχήμα, απεικονίζονται τα στοιχεία που συνθέτουν την πορεία των καταθέσεων και των δανειακών υπολοίπων στην ελληνική αγορά για την περίοδο 2007 έως 2012. Παρατηρούμε ότι από το 2007 έως και το 2009 καταγράφεται μία αύξηση τόσο στα δάνεια όσο και στις καταθέσεις. Από το 2010 και μετά το κλίμα αντιστρέφεται, καθώς το ποσό των καταθέσεων στις ελληνικές τράπεζες μειώνεται συνεχώς. Συγκεκριμένα από το υψηλό 238 δισεκατομμύρια ευρώ στο τέλος του 2009, οι καταθέσεις υποχώρησαν σε 161 δισεκατομμύρια ευρώ στο τέλος του 2012. Την ίδια πορεία καταγράφουν και τα δάνεια, ωστόσο η πτωτική τους πορεία ξεκινάει ένα χρόνο μετά, δηλαδή το 2011, τα οποία στο τέλος του 2010 από το υψηλό 258 δισεκατομμύρια ευρώ υποχώρησαν στα 228 δισεκατομμύρια ευρώ στο τέλος του 2012.

Πηγή: Εφημερίδα Το Βήμα, 2013

5.9 Επιπτώσεις στο Ελληνικό Χρηματιστήριο

Όσον αφορά το ελληνικό χρηματιστήριο κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, παρατηρούμε ότι το έτος 2011 θεωρείται η χειρότερη περίοδος της τελευταίας 5ετίας, καθώς ο Γενικός Δείκτης Τιμών σημείωσε μεγάλη πτώση, λόγω των συνεχών και έντονων σεναρίων περί ελληνικής χρεοκοπίας, της μεγάλης και παρατεταμένης ύφεσης της ελληνικής οικονομίας, της αβεβαιότητας που είχαν οι διεθνείς αγορές για την εξέλιξη της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη, η αβεβαιότητα που υπήρχε αναφορικά με τις επιπτώσεις που θα είχε στις η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα ανταλλαγής κρατικών ομολόγων (PSI) κ.ά..

Στον Πίνακα που ακολουθεί καταγράφεται η μέση ποσοστιαία μεταβολή ανά έτος του Γενικού Δείκτη Τιμών του Χρηματιστηρίου Αθηνών για την περίοδο 2001 – 2011. Όπως φαίνεται από τον πίνακα, οι αποδόσεις του Γ.Δ.Τ. είναι σχεδόν όλες αρνητικές για την περίοδο 2008 – 2011 ανεξάρτητα από το έτος τοποθέτησης.

Μέση ετήσια μεταβολή (%) του ΓΔΤ του Χρηματιστηρίου Αθηνών

Έτος Τοποθέτησης											
Έτος Απόδοσης	Έτος	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	2002	-32,5									
	2003	-6,5	29,5								
	2004	2,4	26,2	23,1							
	2005	9	28	27,2	31,5						
	2006	11,1	25,9	24,7	25,6	19,9					
	2007	12,2	24,3	23	23	18,9	17,9				
	2008	-5,2	0,4	-4,6	-10,5	-21,3	-36,2	-65,5			
	2009	-2	3,3	-0,5	-4,6	-12	-20,6	-34,9	22,9		
	2010	-6,5	-2,6	-6,5	-10,7	17,3	-24,7	-35,1	-11	-35,6	
	2011	-12,5	-10	-14	-18,2	-24,5	-31,1	-39,8	-27,5	-44,3	-51,9

Πηγή: Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, 2012

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σε χαλεπούς καιρούς οικονομικής κρίσης, η Ελλάδα προσπαθεί να βγει νικήτρια από το οικονομικό αδιέξοδο στο οποίο βρίσκεται.

Κάνοντας μία αναδρομή στο παρελθόν, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η Ελλάδα είναι μία χώρα η οποία έχει βρεθεί κατά καιρούς σε πληθώρα καταστάσεων οικονομικής κρίσης. Μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν σε άλλες χώρες πολλά χρόνια νωρίτερα, αναβάλλονταν συνεχώς στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα η χώρα μας να βρεθεί με ένα μη παραγωγικό δημόσιο τομέα, ένα άνισο και αναποτελεσματικό σύστημα συλλογής φόρων, ένα μη βιώσιμο συνταξιοδοτικό σύστημα και ένα αναποτελεσματικό ρυθμιστικό πλαίσιο στην οικονομία, η ανταγωνιστικότητα της οποίας είναι χαμηλή και μειώνεται συνεχώς.

Μία οικονομική κρίση όπως είναι λογικό έχει πάρα πολλές συνέπειες σε αρκετούς τομείς. Χιλιάδες άνθρωποι χάνουν τις δουλειές τους, άνθρωποι με οικογένειες και παιδιά δεν μπορούν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες και βρίσκονται στα όρια της φτώχειας. Η ανεργία, αυξάνεται συνεχώς με ρυθμούς που τρομάζουν και η μόνη λύση για όσους μένουν άνεργοι είναι η μετανάστευση. Οι ψυχολογικές, σωματικές, ψυχικές και κοινωνικές επιπτώσεις, επηρεάζουν όλους μας.. Οι μισθολογικές αμοιβές όλων μας μειώνονται σημαντικά και όσοι διατηρούν δάνεια σε τράπεζες, αδυνατούν να είναι συνεπής και να εξυπηρετούν σωστά τις υποχρεώσεις τους.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφέρουμε ότι η οικονομική κρίση πέρα από τα αρνητικά αποτελέσματα σε οικονομία και κοινωνία, αποτελεί και μία ευκαιρία για κοινωνική αλλαγή. Είναι μία πρόκληση για την αποδόμηση μιας σαθρής νοοτροπίας και συμπεριφοράς και την ανάδειξη μιας υγιούς συλλογικής συνείδησης, η οποία θα μας βοηθήσει να πάμε μπροστά και να προοδεύσουμε.

Μαθαίνοντας από τα λάθη του παρελθόντος, μπορούμε να προχωρήσουμε στη διαμόρφωση άλλων νοοτροπιών οι οποίες θα μας βοηθήσουν στη δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ, (2012), Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2012, Εκθέσεις, 14, Αθήνα.

Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία.

Εφημερίδα Το Βήμα.

Αρχές Οικονομικής Θεωρίας, 2ος κύκλος Τ.Ε.Ε., Τομέας Οικονομίας & Διοίκησης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://news.in.gr>

<http://www.fhw.gr>

<http://pasyno.gr>

<http://www.imf.org>

<http://www.enet.gr>

<http://www.kritiki.gr>

<http://ec.europa.eu>

<http://ellas.pblogs.gr>

<http://www.aformi.gr>

<http://www.ethnos.gr>

<http://archive.avai.gr>

<http://www.pyxida.gr>

<http://www.tovima.gr>

<http://www.imerisia.gr>

<http://www.express.gr>

<http://el.wikipedia.org>

<http://el.wikibooks.org>

<http://www.euro2dav.gr>

<http://news.kathimerini.gr>

<http://www.aeroloaio.gr>

<http://www.tovoion.com>

<http://argolikivivliothiki.gr>

<http://www.patriotaki.net>

<http://www.veriorama.com>

<http://www.eu4journalists.eu>

<http://epanellinismos.pblogs.gr>

<http://www.investingreece.gov.gr>